

**IFJÚSÁGKUTATÁS ÉS IFJÚSÁGI KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS
ÉGER FELNÉMET VÁROSRESZÉN**

Rendhagyó kutatási beszámoló

SZETA Egri Alapítványa
Eger, Felnémet
www.szetaeger.hu

2011.

Az ifjúsági csoport résztvevői

Balogh Attila, Buzás Levente, Csíkos Richárd, Csóka Zoltán, Égerházy Bálint,
Farkas Zalán, Gáspár Elizabett, Koncsik Adrienn, Malacsik Krisztián,
Radics Roland, Szűcs Cintia

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS	3
1. HÁTTÉR: FELNÉMET VÁROSRESZ (AZ IFJÚSÁGI CSOPORT M KÖDÉSÉNEK ÉS A KUTATÁS HELYSZÍNÉNEK) NÉHÁNY JELLEMZ JE	4
Pásztorvölgyi Általános Iskola és Gimnázium.....	7
2. KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS: AZ IFJÚSÁGI CSOPORT RÉSZVÉTELE A KUTATÁSBAN	8
2.1. Az ifjúsági csoport megalakulása és m ködése	8
2.2. A csoport részvétele a kérd ív tervezésében és az adatfelvételben	9
2.3. Kimenetek és a csoport további m ködése	11
3. A KUTÁS EREDMÉNYEI	11
3.1. A kutatás módszerér l	12
3.2. A megkérdezett fiatalok néhány jellemz je	12
Iskola – jöv beni esélyek	15
3.3. A fiatalok attit djér l, értékeir l	18
3.4. Felnémet és a Pásztorvölgyi iskola a fiatalok véleményének tükrében.....	22
Felnémet	22
Pásztorvölgyi iskola	24
3.5. Igények és szükségletek a fiatalok körében	24
ÖSSZEGZÉS	28
Felhasznált források	29

BEVEZETÉS¹

Az Egri Kulturális és Művészeti Központ (EKMK) TÁMOP - 3.2.3/08/2-2009-0069 sz. projektje keretében², annak egyik elemeként ifjúságkutatást és ifjúsági közösségfejlesztést tervezett Eger Felnémet városrészében. Ennek szakmai kidolgozására és megvalósítására kérte fel a városrészben, elsősorban a felnémeti cigány telepen közel két évtizede jelenlévő civil szervezetet (Szegényeket Támogató Alap Egri Alapítványa), illetve annak vezetőjét (Farkas Zsuzsanna). Az 1989-ben létrejött Szegényeket Támogató Alap (SZETA) Egri Alapítványa mintegy 15 éve végző felnémeti, elsősorban telepi cigány családok, gyerekek és fiatalok körében közösségi munkát és nyújt számukra különböző szolgáltatásokat.³ Ez a háttér tagadhatatlanul befolyásolta céljainkat és módszereinket.

A kutatási beszámoló rendhagyó, nem csak a kutatás adatainak ismertetésére korlátozódik. Természetesen az eredmények elemzése adja a tanulmány nagyobbik részét, ugyanakkor fontosnak tartottuk – ha röviden is, de – számot adjunk arról a folyamatról, amelynek során felnémeti fiatalok kapcsolódtak be a kutatás tervezésébe és lebonyolításába. Konceptiónk szerint a felnémeti fiatalokról szóló kutatást egyben a közösségépítés eszközének tekintettük. Ifjúsági csoport szervezésébe fogtunk azzal a szándékkal, hogy tagjai rendszeres felkészülés mellett a kutatás tevékeny részesei legyenek. Ezáltal egyrészt az egyéni kompetenciák és ismeretek is bővülnek, másrészt folyamatos tanulás mellett számukra is kézzelfogható eredmény jön létre.

Erről a folyamatról és a 400 „felnémeti” fiatal megkérdezésén alapuló kutatásról szól a beszámoló. Az összegző tanulmány számot ad az ifjúsági közösségépítés fontosabb pontjairól, a fiatalok bevonásáról, és bemutatja a kutatás eredményeit, tanulságait. Az első fejezet vázlatos háttér arról a településrészről, ahol mindezek a tevékenységek megvalósultak, megkötődnek. A helyzetkép röviden kitér a felnémeti cigány telepre és a városrész legnagyobb intézményére, a Pásztorvölgyi iskolára.

¹ Szeretnénk ezúton is megköszönni az ifjúsági csoport tagjainak (Balogh Attila, Buzás Levente, Csíkos Richárd, Csóka Zoltán, Égerházy Bálint, Farkas Zsuzsanna, Gáspár Elizabett, Koncsik Adrienn, Malacsik Krisztián, Radics Roland, Székely Cintia) lelkiismeretes, kitartó munkáját.

² A projektről lásd bővebben: <http://ekmk.eu/kreativjovo/>

³ Az Alapítvány 1998-ban intézményesült; ettől kezdve megkötődik a Béke-telepről néhány száz méterre lévő Ifjúsági Segítő Ház, amely settlement-típusú, többfunkciós közösségi házként megkötődik (nem csak) a telepen élő családok számára.

1. HÁTTÉR: FELNÉMET VÁROSRESZ (AZ IFJÚSÁGI CSOPORT M KÖDÉSÉNEK ÉS A KUTATÁS HELYSZÍNÉNEK) NÉHÁNY JELLEMZ JE

Felnémet Eger város északi településrésze, amely egészen 1961-ig – 3354 f s – önálló község volt, és még ma is külön egységet alkot a városon belül. A városrész mintegy 3900 f s népességének (2001) összetétele igen heterogén. Ez megmutatkozik az egymástól élesen különböző lakókörnyezetekben is. A hagyományos falusias jelleg utcákat kertváros (Pásztorvölgy) váltja, amelynek kiépülése az 1980-as évek közepén kezd dött és a mai napig tart. Ezekben a sorház-építés családi házakban jellemz en Egerb l kiköltözött középosztálybeli családok élnek. A szül k Egerben dolgoznak, a gyerekek jelent s része odajár iskolába. Ha a településrésznek nem lenne általános és középiskolája, ahová Egerb l is sokan járnak, alvó városrészként lehetne definiálni, hiszen munkát csak Eger munkaer piaca adhat (közel nem minden itt él nek). Felnémet szélén található az a tradicionális cigány telep, amely az 1760-1770-es években már létezett (Farkas, 2008). A mintegy 400 f s Béke-telep (Béke utca) a közelmúltban kapott közm veket⁴, korábban csak a villany volt kiépítve. A házak többsége azonban a mai napig putri vagy nagyon rossz min ség ingatlan, illetve a telep szélén van néhány, az 1990-es évek közepén épült alacsony színvonalú „szocpolos” sorház. A Béke-telepen, szegénységben és kirekesztettségben él , többségében cigány családok életmin sége, társadalmi-gazdasági háttere meg sem tudja közelíteni a felnémeti városrész középosztálybeli lakosságáét. A Felnémeten él harmadik „csoportként” definiálhatók azok a ma már id s „ slakosok”, parasztemberek, akik a városrész falusias utcáiban laknak hosszú évtizedek óta, és akik valamelyest még rzik a felnémeti identitást és hagyományokat (a felnémeti templomba járnak, részt vesznek a szüreti felvonuláson, a helyi nyugdíjasklub tagjai).

„Sz kös határai miatt a megyeszékhely már nem rendelkezett elegend fejlesztési területtel, erre a célra csak Felnémet rurális térségei voltak alkalmasak. A régi káposztásföldön, az érseki malmok és farakodó helyén ma a város legnagyobb, körülbelül 18 ezer lelket számláló lakótelepe áll. De a falu és a város a mai napig nem n tt össze sem fizikai, sem mentális értelemben. Az összevonást követ en a község igazi „mellékfaluvá” vált, amely a „stagnálás állapotába” került (Szelényi, 1990), és ez alól csak a hadiipart szolgáló Finomszerelvénygyár kicsiny lakótelepe jelentett kivételt. Az urbanizáció az 1980-as évek közepén vette kezdetét, amikor a község nyugati részén lév legel ket belterületté nyilvánították, és megkezd dött egy sorházas jelleg kertváros kialakítása magánér s lakásépítéssel. Ez a fejlesztés a közüzemi hálózatok (ivóvíz - szennyvízcsatorna, tömegközlekedés, telefon, gázvezeték) kiépítésével a falu számára is rohamos fejl dést hozott. Az átmeneti népességcsökkenést követ en *Felnémet lakosainak száma némileg emelkedett, 2001-ben már 3.926 f t számláltak össze*, amely megközelít leg 600 f s növekedést jelent 1961-hez képest.

⁴ A Béke-telepen a Regionális Operatív Program keretében (ROP 2.2. Városi területek rehabilitációja) utak és közm vek épültek 2006 és 2008 között. A közel 1,5 milliárd forintos beruházás – ebb l 800 millió uniós támogatás - egész Felnémetet érintette: a kertvárosi és falusias lakóövezetben megújultak az utak, a járdák, játszótereket, parkokat alakítottak ki, illetve Gondozási Központ és Civil Ház létesült (korábbi épületek kerültek felújításra). A projektet megel z en a SZETA Egri Alapítványának és az általa fejlesztett Béke-telep Rehabilitációjáért Egyesületnek hosszú évek munkájába került az, hogy a Béke-telepet számításba vegyék a projekt során. (Az el zetes felméréseket, a telkek tulajdonjogának rendezését, a telepi lakosság felkészítését a SZETA Egri Alapítványa végezte). A projekt infrastrukturális, környezetvédelmi és szociális-kulturális elemeket tartalmazott. Mindenesre a felnémeti cigány telep infrastrukturális, társadalmi, gazdasági mutatói nagyban hozzájárultak a sikeres pályázathoz, amelyb l Felnémet teljes népessége profitált. Ahogy a városrész korábbi önkormányzati képvisel je fogalmazott, „Felnémet a cigányoknak köszönheti”, hogy útjai, járdái, parkjai, intézményei megújultak. (Mindezek elemzése azonban meghaladja e tanulmány kereteit.)

Az utóbbi évtizedek településpolitikájának köszönhetően ez a városrész érdekes képet mutat. A falu közepe, amelyet az Eger-patak és a 25-ös országút szel ketté, régi több évszázados szerkezetét és falusias jellegét. Északi szélén található a Finomszerelvénygyár és a hozzá kapcsolódó lakótelep közepesen magas házakkal, majd a falu közepe felé haladva családi házas övezet is kialakult itt. A gyár fénykorában 2500-3000 egri és Eger környéki lakost foglalkoztatott, ma 100 alatt van dolgozóinak száma. Keleten a F részüzem és más ipari létesítmények fekszenek az Eger-Putnok vasútvonal t szomszédságában. (...) Délen, a várossal összekötő út mentén az üres területek után bevásárlóközpont, majd az Északi (Csebokszári) lakótelep következik. Nyugaton, a Pásztorok völgyében (mai neve Pásztorvölgy) pedig a sorházas beépítés kertváros van, ahol még jelenleg is új lakótelkeket alakítanak ki.”

(Farkas Zsuzsanna: Egy tradicionális cigánytelep integrációs törekvései. Doktori disszertáció, 2008.)

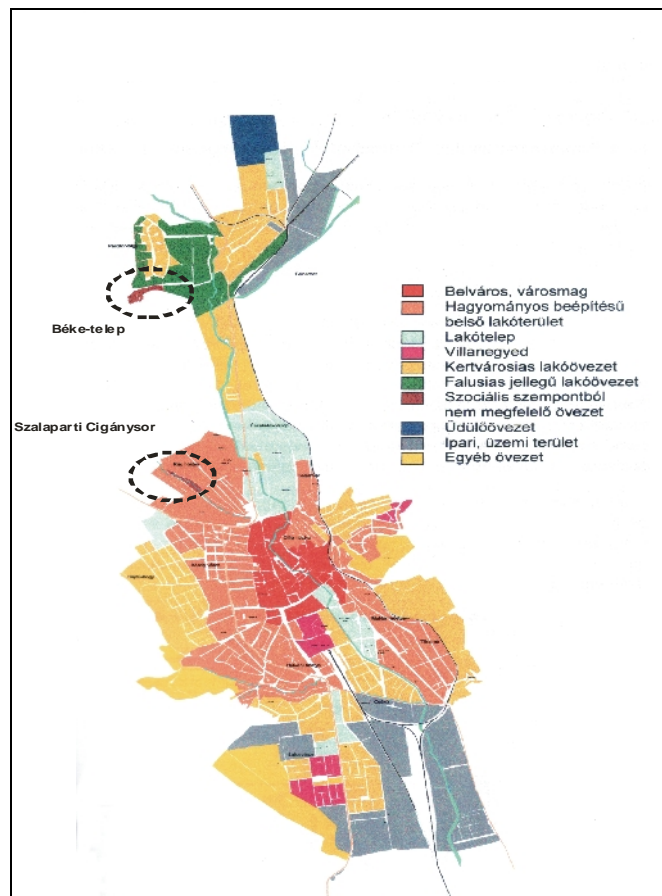
Ahogy a térképen (1. ábra) látszik, Felnémet Eger északi részén fekszik, viszonylag távol az anyatelepüléstől. Az 1960-70-es évek szocialista városfejlesztésének keretében épült Északi-lakótelepet (világos kékkel jelölve) és Felnémetet sokáig kukoricás és gondozatlan területek választották el a négysávos út két oldalán. Az elmúlt 10 évben – hasonlóan más „városfejlesztési stratégiákhoz” – bevásárlóközpontok, üzletek épültek a két településrész közé. Az Északi-lakótelepről még gyalogosan is elérhető a belváros 15-20 perc alatt, a felnémeti közlekedéshez már autó vagy tömegközlekedés szükséges. A térkép mutatja Felnémet három eltérő jellegű lakókörnyezetét: a kertvárosi (sárgával jelölve) részek beépülnek a városrészbe, a falusias jellegű lakóövezet (zölddel jelölve) még mai is jelentős részét képezi Felnémetnek, részben a középső részén, részben keleti és nyugati oldalán. A kertváros után északra található a Berva lakótelep (világoskékkel jelölve), amely az egykor sokakat foglalkoztató Finomszerelvénygyár munkásai számára épült az 1950-es években. A tradicionális cigánytelep (Béke-telep) Felnémet dél-nyugati csücskében található, a falusias övezetből induló Béke utca végén, körülvevő dombos, ligetes területekkel, amelyek többsége honvédségi tulajdon. A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) a területet „szociális szempontból nem megfelelő övezetként” definiálja (2001, 2003), amely arra utal, hogy az itt élő társadalmi-gazdasági helyzete, a lakókörnyezet infrastrukturális állapota messze elmarad a város átlagától.

1. táblázat: Felnémet városrész lakóövezeteinek népessége és lakásállománya, 2001.

Funkcionális tagozódás	Lakónépesség száma, f	Lakónépesség aránya, %	Lakások száma, db.
Lakótelep	420	10,6	183
Kertvárosias lakóövezet	1691	42,8	531
Falusias lakóövezet	1459	37,0	444
Szociális szempontból nem megfelelő övezet*	201	5,1	48
Ipari, üzemi terület	176	4,5	40
Összesen	3947	100	1246

Forrás: KSH, 2003. * Ez a számon vett Béke-telep lakóinak száma, amelybe a KSH definíció alapján nem tartozik bele a Béke utca egy része, ahol szintén szegregáltan élnek cigány családok.

1. ábra: Eger és Felnémet városrész lakóövezetei



Forrás: Farkas Zsuzsanna, 2008. (KSH alapján)

Eger város Integrált Városfejlesztési Stratégiája (2010) az Északi városrészhez sorolja Felnémetet és a szocialista lakótelepet is. Így összességében ez tekinthet Eger legnépesebb településrészének, ahol a város lakosságának mintegy harmada (36 százalék) él (KSH, 2001). A 2001-es népszámlálási adatok szerint az Északi városrész mintegy 20800 fős lakosságának társadalmi-gazdasági mutatói rosszabbak, mint a városi átlag. Ezt alapvetően a lakótelep és a városrészben található két szegregátum (Béke-telep, Szalaparti cigánysor) népessége okozza. Csak Felnémetre vonatkozó adatok nincsenek a Stratégiában, így az Északi városrész nélküli, kizárólag Felnémetre érvényes ilyen típusú összehasonlításra nincs lehetőség.

„Eger város alacsony státuszú lakosságot koncentráló területei mind az északi városrészben helyezkednek el. A 2001. évi népszámlálás két olyan területet talált Egerben, amelyet a „szociális szempontból nem megfelelő övezet” kategóriába soroltak. Ezek főként romák által lakott területek; az egyik a Szalapart, a másik a felnémeti Béke-telep. Mindkettőhöz kapcsolódik egy „holdudvar”, illetve a teleptől távolodva egyre jobb minőségűek a lakások, és egyre vegyesebb a lakosság összetétele.”

„Az Északi lakótelepen is találhatunk még roma családokat számottevően, köztük azok, akik „túléltek” a rendszerváltást és nem kerültek be az eladósodás csapdájába, meg tudtak kapaszkodni a társadalmi felfordulás közepette (kb. 100-150 fős). (...) Az Északi lakótelepről elmenekülők nagy része a közeli falvakba vándorolt (Balaton, Egerbakta, Egerszalók, Kerecsend) a rokonsághoz közel, egy kisebb részük pedig Felnémeten a Kovács Jakab utcában vásárolt magának komfort nélküli lakást, amely révén létrejött az Új Cigánysor (ahogy a helybéliek nevezik) a felnémeti városrészen.”

(Integrált Városfejlesztési Stratégia, Eger, 2010.)

Pásztorvölgyi Általános Iskola és Gimnázium

Annak ellenére, hogy Felnémet az 1990-es évek elejét l-közepét l nagyrészt kertvárosi lakóövezetté alakult, és népessége növekedett, a szolgáltatások többsége ezt a változást nem követte. Kivétel e tendencia alól a közoktatás. A városrészben korábban a 11. sz. általános iskola m ködött. Ezt váltotta fel 1993-ban a minden szempontból modern és mutatós intézmény, amely általános iskolai és gimnáziumi képzést nyújt a diákok számára. Jelenleg 13 évfolyamon, évfolyamonként két párhuzamos osztályban folyik a tanítás 489 tanulóval.⁵ „Az általános iskolai átlag osztálylétszám 24 fő, a gimnáziumi pedig 29 fő.”⁶ A 2010/2011-es közoktatási statisztika alapján az általános iskolába 382 tanuló, a középiskolába (gimnázium) 107 diák jár. A városi közoktatási esélyegyenl ségi helyzetelemzésb l látható, hogy az általános iskola létszáma az utóbbi tíz évben – kisebb ingadozások mellett – emelked tendenciát mutat. (A 2000/2001-es tanévben a tanulói létszám még 356 f).⁷ Az általános iskolások 15 százaléka (57 f) halmozottan hátrányos helyzet ⁸, amely nem nevezhet magas aránynak, f ként akkor nem, ha ismerjük Felnémet lakossági összetételét. Az általános iskolában a más településr l bejárók aránya 14 százalék. Sajnos a középiskolásokról nem érhet k el ugyanezek az adatok; a HHH tanulók aránya feltehetőleg még az általános iskolai aránynál is alacsonyabb, a bejárók száma viszont valószínűleg magasabb. A családi, szül i háttérre utaló statisztika így csak az általános iskolásokról áll rendelkezésre, de már ez is azt mutatja, hogy a felnémeti roma és hátrányos helyzet gyerekek többsége nem a Pásztorvölgyi iskolában tanul (ez még inkább igaz lehet a középiskolásokra). (Azzal együtt, hogy a halmozottan hátrányos helyzet és a roma tanulók közel sem feleltethet k meg teljes egészében egymásnak.)

Az Iskola honlapján található leírás

„Az iskola Eger felnémeti városrészében, a Pásztorvölgyben található. A településrész az utóbbi id ben látványosan fejlődött, jelenleg is sok építkezés folyik, a fiatalodó lakosság lélekszáma n .

Ebben a környezetben az iskola nem csak a kerület iskolásai számára jelent el relépést (a kisdíákoknak nem kell beutazni a belvárosba, és a továbbtanulni vágyók helyben folytathatják középfokú tanulmányaikat), de a feln tt lakosság is új intézménnyel gazdagodott: használhatják sportlétesítményeinket, kiállításokon, rendezvényeken vehetnek részt.

Az iskola székhelyül szolgál a városrész civil szervez déseinek is: a „Felnémet kultúrájáért” Alapítvány innen szervezi a városrész hagyományos rendezvényeit, pl. a Felnémeti Szüret programsorozatot. Az intézményben sok egyéb esemény is helyet kap (továbbképzések, vetélked k, értekezletek, családi események), melyhez adott esetben felszerelést is biztosít, illetve az iskola konyhája és étterme is rendelkezésre áll.

Az ide beiratkozó gyerekek tárgyi adottságait tekintve Eger egyik legkorszerűbb felszerelt iskolájában kezdenek meg tanulmányaikat. A szaktantermeken - ének-zenei-, rajz-, számítógépes termek, kémia-biológia-, fizika-el adók és - laborok, m helyterem, háztartási csoportszoba - kívül könyvtár, olvasóterem, 1078 m²-es tornacsarnok, kondicionáló terem és küls sportpályák segítik a tanulók egészséges testi-szellemi fejlődését. Biztosított a tanulók napközis elhelyezése és étkeztetése is.”

(Forrás: <http://www.pasztorvolgyi.hu/index.php?p=11>)

⁵ A 2010/2011-es közoktatási statisztika alapján. Forrás: <http://www.eger.hu/tabid/2315/Default.aspx>

⁶ Forrás: <http://www.pasztorvolgyi.hu/index.php?p=11>

⁷ Eger Megyei Jogú Város Települési Közoktatási Esélyegyenl ségi Helyzetelemzése, 2008.

⁸ A 2010/2011-es közoktatási statisztika alapján. Forrás: <http://www.eger.hu/tabid/2315/Default.aspx>

2. KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS: AZ IFJÚSÁGI CSOPORT RÉSZVÉTELE A KUTATÁSBAN

2.1. Az ifjúsági csoport megalakulása és működése

A projektgazdától kapott felkérés szerint Eger Felnémet városrészén a helyi fiatalok attitűdjéről, a településrészrel kapcsolatos elégedettségükről, véleményükről, lehetőségeikről kellett információt gyűjteni. A SZETA Egri Alapítványa ezt úgy valósította meg, hogy a kutatás teljes folyamatába (a tervezésbe, az adatfelvételbe és az adatok értelmezésébe) bevonta a Felnémeten élő vagy ott tanuló fiatalokat.⁹ A cél nem önmagában egy kérdőív felmérés lebonyolítása volt, hanem egy olyan, helyi fiatalokból álló csoport létrehozása, amely a kezdetektől alakítója, résztvevője ennek a munkának. Így az elsődleges hangsúly a csoportépítésre helyeződött, amelynek keretében a résztvevők egy közös cél mentén, közösen dolgoztak, dolgoznak és szereznek közben számos új ismeretet, kompetenciát. A kutatás befejezésével a csoport nem szűnt meg; a fiatalok aktivitása nem csökkent, a találkozók rendszeresen részt vesznek; szakemberek vezetésével értelmezik a kutatás eredményeit, számos egyéb témát érintve beszélgetnek azok lehetséges okairól, hátteréről. (Mindezekről függetlenül a SZETA Egri Alapítványa heti rendszerességgel működött ifjúsági klubot, amelynek ez a csoport tagjai is résztvevői.)

A folyamat kezdetén a fiatalok bevonása két csatornán keresztül történt. Az első tréningre a Pásztoryölgyi iskola saját tanulóinak körében toborozta a résztvevőket, a SZETA Egri Alapítványa első sorban a célcsoportjába tartozó, többségében a Béke-telepen élő fiatalokat szólította meg. A csoport egy-másfél hónap után nyerte el végleges formáját, amikor kialakult a résztvevők biztos, 11-12 fős létszáma. A 15-19 évesekből álló csoport többségét a telepen élő roma fiatalok adják, a Pásztoryölgyi iskola középosztálybeli háttérrel rendelkező diákjai közül 3 fő maradt végig a csoportban, közülük egy Felnémeten is él. (A csoport ennél lehetne valamivel integráltabb.)

Az első csapatépítő tréningre 2010. október 8-9-én került sor a Felnémeti Civil Házban¹⁰, amelyet – a TÁMOP projekt keretében, az EKMK megbízásából – a Közösségfejlesztők Egyesületének Budapestről érkezett tréner tartott a fiatalok számára. A kétnapos tréningnek, amelyen még 14-16 fő vett részt, az alapvető célja, hogy a fiatalok megismerjék egymást, ráhangolódjanak a közös tevékenységekre és feladatokra, tudjanak együttműködni, közösen dolgozni. Ekkor még többen voltak a később lemorzsolódó „pásztoryölgyis” tanulók, de a csoport zömét már így is a telepen élő fiatalok adták, akiknek érdeklődése később sem csökkent. Közös megállapodás alapján a csoporttalálkozókra az első időszakban heti, majd kétheti rendszerességgel került sor, jellemzően szombaton vagy vasárnap. A csoport a mai napig találkozik az Alapítvány által működtetett Ifjúsági Segítő Házban, amely néhány perc gyaloglásra található a Béke-telepről, valamint a Felnémeti Civil Házban, amely szintén könnyen – pár perces sétával – elérhető. A nem Felnémeten élő „pásztoryölgyis” diákok helyi járatú busszal tudják megközelíteni a helyszínt, a buszmegállók alig négy méterre vannak mindkét Háztól. A SZETA Egri Alapítványa a találkozók közötti időszakban sem „engedte

⁹ A fiatalok a kérdőívvezetésért díjazásban részesültek, de ezt a csoport létrejöttekor még nem tudták. A későbbiekben persze ez is motivációt jelentett, de a kérdőívvezetés végeztével a csoport ugyanúgy feladatának tartotta/tartja a rendszeres csoporttalálkozókra való részvételt, az eredmények értelmezését, bemutatását.

¹⁰ A már említett ROP 2.2. projekt keretében megújult Felnémeti Civil Ház „élettel”, tevékenységgel megtöltése még várat magára. A Ház alapvetően a helyi idősek klubja használja, valamint itt kerül sor a Felnémeti Civil Kerekasztal találkozókra. Ezeket túl azonban csak eseti rendezvényeknek ad otthont a Ház. Ebből a szempontból sem mellékes az, hogy jelen projekt során végre a fiatalok is birtokba vehették az elvileg „mindenki számára hozzáférhető” Civil Házat.

el” a fiatalokat, minthogy egyik fő tevékenysége a telepen élő gyerekek és fiatalok számára nyújtott folyamatos szolgáltatások és programok. A csoport tagjainak többsége részt vesz az Alapítvány egyéb programjain is (ifjúsági klub, családi napok, kirándulások).

Részletek a második csoporttalálkozó emlékeztetőjéből. Ifjúsági Segítő Ház, 2010. október 16.

„Tisztáztuk a csoport céljait, azt, hogy mire is vállalkoznak a résztvevők, milyen feladatok várnak rájuk, és hogy ezeket milyen keretekben tervezzük megvalósítani. Ahhoz mindenki érzett kedvet, hogy megtudjuk, hogyan is vélekednek az itt élő gyerekek és fiatalok a városrész jelenéről és jövőjéről – benne természetesen sajátjukéről. Ebben a szakaszban még csak nagyvonalakban beszéltünk arról, hogyan tudhatjuk meg mindezt, milyen lépésekben juthatunk el a kitűzött célig (a kérdőív „kitalálása”, a fiatalok megkeresése, kérdőívvezetés, az eredmények feldolgozása és bemutatása). Kérdőívvel valamilyen formában (pl. iskolában, „tini-újságokban”, interneten) már szinte mindegyikük találkozott, természetesen mindig kérdeztek. Izgalmas volt számukra, hogy most a „másik oldalon” lesznek, ők kérdeznek, ők mérik fel a helyzetet.”

„Megállapodtunk abban, hogy a találkozók időpontjait nem jelöljük ki hetekre előre, így tudunk legjobban igazodni az esetleges hétfői programokhoz, egyéb elfoglaltságokhoz. Fontosnak tartottuk, hogy igyekezzünk olyan időpontokban megállapodni, amely a lehető legtöbb résztvevőnek megfelel. Ugyanakkor azt is rögzítettük, hogy átlagosan kétheti rendszerességgel, hétfőeken találkozunk (ez lehet péntek délután, szombat vagy vasárnap); a pontos dátumot mindig az adott találkozón jelöljük ki. Az egyes csoportok időtartamát 2 – 2,5 órában határoztuk meg.

„További megállapodásunk, hogy a csoportnak egy idő után be kell „zárnia”, és ki kell alakulnia annak a körnek, amely benne van a teljes folyamatban, mert nem kezdetünk mindig mindent az elejéről. Ennek alapján a következő két-három találkozóig hagyjuk nyitva a csoportot.”

2.2. A csoport részvétele a kérdőív tervezésében és az adatfelvételben

Fontosnak gondoltuk, hogy a fiatalok, akik a találkozók során alapismereteket szereztek arról, hogyan, milyen technikákkal történik egy kérdőíves adatfelvétel, a kérdőív „kitalálásában” szerepet kapjanak. Ez azért sem mellékes, mert a kérdőív saját korosztályuk számára készül. A roma fiatalok, akik ugyan Felnémeten élnek, de annak a minden szempontból rosszabbik részén (a telepen), pontosan átlátják a városrész elnyeit és hátrányait. Utóbbiakból nekik nyilván sokkal több jut, mint azoknak, akik a kertvárosi részen laknak, vagy Eger más részeiből járnak ide tanulni. (A Pásztoryölgyi iskolában tanuló, de nem Felnémeten élő fiatalok sok esetben egészen máshogy látják a városrész problémáit, minthogy ők reggeltől délutánig, többnyire az iskola falai között vannak.)

A kérdőív tervezési folyamatának kezdetén fókuszcsoportos interjúra¹¹ került sor. Ennek keretében a fiatalok öt kérdéscsoport mentén mondták el véleményüket általánosságban Felnémetről, Egerről és a köztük lévő különbségekről, a fiatalok lehetőségeiről, saját baráti körükről, valamint arról, ők mire is lennének kíváncsiak, ha kortársaikat ilyen és hasonló dolgokról kérdeznék meg. A csoporttalálkozókra azt próbáltuk elérni, hogy a fiatalok a lehető legtöbb szempontból megvilágítsák a városrész elnyeit és hátrányait, akár munkára, tanulásra, szolgáltatásokra, programokra, tömegközlekedésre, szórakozásra vagy éppen a felnőtt életre gondolunk. A kérdőív kérdéseit alapvetően az általuk felvetett és közösen megbeszélte témák alakították ki, úgy, hogy közben sok mindent megbeszélte, megvitatott a

¹¹ A fókuszcsoportos interjú 2010. október 30-án készült a Felnémeti Civil Házban. Ennek hanganyaga rögzítésre, feldolgozásra került.

csoporthoz. (Fókuszpont volt például az Eger és Felnémet közötti éles különbség a lehet ségek és szolgáltatások terén (pl. szórakozás, vásárlás), az itt él feln ttek és fiatalok attit dje vagy a Felnémet által nyújtott perspektíva hiánya.)

Részletek a harmadik csoporttalálkozó emlékeztet jéb l. Felnémeti Civil Ház, 2010. november 6.

(ifjúsági klub kapcsán)

Mit szeretnének ebben a klubban? Pl. csocsó, billiárd, darts, pingpong asztal, zenelejátszó, házi mozi, kivetít , hangfal, számítógép, internet (tanuláshoz is); asztalok, székek, fotelek, puffok, kanapé, tv, laptop. Melyik programon venne részt szívesen? Eljönne-e programokra? Pl. üres falak kifestése – verseny, pingpong verseny, beszélgetés, bajnokságok, legális graffiti, (játékos, sportos) vetélked , ünnepek (karácsony, advent, húsvét stb. – ajándékkészítés), változatos programok. Szeretne-e felel st? Milyen korosztályból? Mit tart szükségesnek? Pl. 20 év körüli, aki azért komoly, tevékenységekbe bekapcsolódik, a kulcsfelel s ne legyen feln tt, házirend, „moderátor”/felügyel (aki figyel), kódos bejárás, nyitva tartás (rugalmas, iskola id alatt ne legyen nyitva, korosztály szerinti nyitva tartás, iskola után is), klubfelel s (jelenlét ív, házi rend elfogadása). Vállalna-e szerepet felügyelésben? Pl. részt vev , de egy-egy nap vállalja a felügyeletet. (Lehetséges helyszínek kapcsán) SZETA-ház, civil ház, könyvtár, ckö, PVG melletti placc. De: könyvtár körülményes el jegyzés, nyitva tartás miatt. („általános” információk kapcsán)

Dolgozik-e? Meg van-e elégedve a munkalehet ségekkel? Milyennek látja az elhelyezkedési lehet ségeket? Akar-e továbbtanulni? Hol? Mit, milyen iskolában? Milyen végzettséget szeretne? Beköltözne-e Egerbe? Miért? Miért nem? Itt képzele-e el a jöv jét? Felnémeten vagy máshol? (Eger, Bp, országon belül vagy kívül?) Nyelvvizsga? Nyelvtudás és elhelyezkedés közötti kapcsolat? Sportol-e? Milyen szinten sportol? (területi, regionális, élvonalbeli vagy hobbi)

(„aktivitásra”, „attit dre” vonatkozóan)

Mennyire van tisztában a lehet ségekkel? Milyenek ezek, itt Felnémeten? Van-e ötlete, hogyan lehetne javítani Felnémeten? Meg vannak-e elégedve a felnémeti emberekkel? Pl. mennyire nyitottak, segít készek, mennyire el ítéletesek. Van-e esélye annak, hogy nagy bajban legyen összefogás? Pl. közös takarítás, élhet bb környezet, közösségi akciók szervezés, abban való részvétel. Közbiztonsággal elégedettek-e? Megvalósításban részt venne-e? Közösségi akcióban, önkéntes munkában?

(„lehet ségekr l, szolgáltatásokról”) Hasznosnak tartja-e pl. a „zsibvásárt”, „bolhapiacot”? Jár-e ilyenekre? Sportol-e? Mit, hol? Elégedett-e az ilyen lehet ségekkel? Hol, hogyan jut-e el oda? Helyszín, közösségi kialakítás pl. focipálya. – domb, PVG mellett. Nyelvtanulás? Ingyenes nyelvtanulásra van-e igény? Milyen nyelveket, hány nyelvet tanulna? Segítség, tanács?

A fiatalok a kérd ívezésr l, mások megkérdezésének technikájáról is megtanulták a legfontosabbakat (pl. a válaszadás önkéntes és anonim, mir l és miért akarjuk megkérdezni stb.), egymással pedig próbakérd íveket készítettek. Ez után kezd dött az adatfelvétel szakasza: a csoportban résztvev k 2010. december és 2011. február között fejenként 20-40 darab kérd ívet „kérdeztek le” Felnémeten. A kérd ívezés folyamatát csoporttalálkozók kísérték, amelyeken megbeszéltük a tapasztalatokat, a negatív és pozitív élményeket, benyomásokat. Jelent sen megkönnyítette a kérdezők dolgát, hogy mintavétel nem volt, így „találomra” kerestek fel, szólítottak meg – a kritériumoknak megfelel – fiatalokat. A kérd ívezés egy ponton megfeneklett: az adatfelvételt végző fiatalok „kifogytak” a barátokból, ismerősből. Kénytelenek voltak olyan idegeneket is megkérdezni, akik a

meghatározott korcsoportba tartoznak és valamilyen módon kötődnek Felnémethhez. Ez eleinte nehezen ment, végül azonban sikerült elérni a célként kitűzött 400 kérdésválasz „lekérdezését”.

2.3. Kimenetek és a csoport további működése

Az ifjúsági csoport – ahogy ezt korábban jeleztük – az adatfelvétel végzetével tovább működik. Feladata az eredmények értékelése és felkészülés azok bemutatására, ezeken túl azonban megmaradtak egy olyan közösségnek, amely maga köré tudja gyűjteni az érdeklődő fiatalokat (ennek egyik szervezett fóruma a péntek esti ifjúsági klub.) A csoportnak (az EKMK elvárásának megfelelően) a projekt keretében is van még feladata: az eredményeket továbbgondolva ki kell dolgozniuk egy ún. „mini-projektet”, amely reflektál a felnemeti fiatalok által megfogalmazott igényekre, szükségletekre.¹²

- A csoport az adatok értékelése és a bemutatásra felkészülés szakaszában (április, május) a tervezetnél többször találkozott, találkozik. A résztvevők 2-3 fős kiscsoportokban – szakmai segítség mellett – készítik el saját prezentációjukat, amelyekben a kutatás egy-egy területét mutatják be.¹³ Ez önmagában jelentős feladat, és abban az értelemben tétje is van, hogy ki kell állni egy szélesebb közönség elé a végzett munka eredményével.
- Az ifjúsági csoport tagjai részt vettek a SZETA Egri Alapítványa által szervezett és más forrásokból finanszírozott olaszországi kiránduláson (Trieszt, Velence, 2011. április 19-22.). Ez nem kizárólag számukra volt nyitott (az utazáson elsősorban a telepén élő gyerekek vettek részt), de – munkájuk elismeréseként – nekik minimális költségtérítést kellett fizetni.¹⁴
- Fontos, hogy a csoportot, mely jelentős és „látható” munkát végzett, a projekt után sem lehet „magára hagyni”. Ebben a SZETA Alapítványának van tapasztalata, illetve ifjúsági klubja jelenleg is működik. Ráadásul ez az ifjúsági közösség – a kutatás révén – egyfajta megbecsülést vívott ki magának mind a telepén élő fiatalok és szülők, mind a projekttel kapcsolatba kerülők körében. Erre lehet és kell is építeni; az Alapítványnak számos olyan programja van, amelyben a fiatalok szerepet tudnak vállalni, így közösségi részvételüket, szerepüket fent lehet tartani. (Ez természetesen egyéni készségeik fejlesztését is szolgálja.)

3. A KUTATÁS EREDMÉNYEI

2010-ben Egerben reprezentatív ifjúságkutatást végzett az ECHO Innovációs Műhely az önkormányzat megbízásából (*Egri fiatalok a bizonytalan jelenben, Echo Network, 2010*). A kutatási beszámoló részletesen elemzi a 9-14. évfolyamos tanulók helyzetét (demográfia, családi háttér, oktatás, egészségi állapot, szabadidő és kultúra, közéleti tevékenységek), amelyet on-line kérdésválaszokkal mértek fel. Külön fejezet foglalkozik a fiatalok Egerhez való viszonyával; városrész szerinti bontást éppen csak itt találunk. A kutatási beszámoló számos

¹² Egy ilyen „mini-projekt” kidolgozása sok szempontból elterhelheti a csoportot, ugyanakkor az általuk kidolgozott elképzeléseknek számos veszélye lehet a megvalósítás terén (pl. ki, hogyan, miből valósítja meg). Ennek gyakorlati nehézségeire itt nem térünk ki.

¹³ A TÁMOP projekt keretében, az EKMK szervezésében 2011. május 19-én sajtótájékoztatóra és konferenciára kerül sor a Felnemeti Civil Házban, ahol a fiatalok mutatják be a kutatás eredményeit.

¹⁴ Az ifjúsági csoportban részt nem vevő gyerekek részvételi díja 10 ezer forint volt, amelyet a szülők – egyéni lehetőségeiket figyelembe véve – különböző mértékű részletekben fizetnek az Alapítvány számára. (A külföldi kirándulás tapasztalatai, a fiatalok ott szerzett élményei külön fejezetet érdemelnének, erre azonban jelen tanulmány keretében nem térünk ki.)

fontos információt nyújt a 15-20 éves tanulók élethelyzetéről. A kérdőívvel azonban csak a közoktatásban résztvevőket szólították meg (az elektronikus kitöltés csak tanórán történt). (A hátrányos helyzetű és roma fiatalok jelentős része már a középiskola (többnyire szakiskola) első-második évében lemorzsolódik, és 19-20 évesen már csak elvétve vannak bent az oktatási rendszerben, így csak aligha jelennek meg a reprezentatív eredményekben.) A kutatás tehát a városi fiatalság egy korcsoportjának azokat a tagjait reprezentálja, akik bent vannak a közoktatás rendszerében. Az elérhető kutatási beszámolóban – két, a várossal kapcsolatos, valamint egy, az iskolák színvonalának megítélésére vonatkozó attitűd-kérdésen túl – nincs sem városrész, sem oktatási intézmény szerinti bontás. Így a saját nem reprezentatív adatainkkal való korlátozott, „jelzésérték” összehasonlítás sem lehetséges. Azon az egy-két ponton, ahol mégis, ott ezt jelezzük.

3.1. A kutatás módszeréről

A felnémeti ifjúságkutatási elem első sorban az ifjúsági közösségfejlesztés (és az egyéni kompetenciák fejlesztésének) eszköze, másodsorban – nem mellékesen – lényeges információkkal szolgál a Felnémeteren élő és/vagy tanuló fiatalokról. A kutatás nem reprezentatív, mintavétel – többféle megfontolásból – nem történt; így a felnémeti fiatalokra általánosítható megállapításokat nem tehetünk. A kérdezők saját kapcsolatrendszerüket használva kerestek alanyokat, illetve az iskolában és környékén szólították meg őket. Ez mindenképpen befolyásolja a megkérdezettek körét, hiszen a kérdezők első sorban – de közel nem kizárólag – saját környezetükben tették fel a kérdéseket. Ez közel azonos szocio-ökonómiai háttérrel feltételezhető. Még úgy is, hogy ha korlátozottan is, de vannak érintkezési pontok a (telepi) cigány és a középosztálybeli (egri és felnémeti kertvárosi) gyerekek között. A kérdőívre a célnak megfelelően első sorban a 15-24 éves korcsoportba tartozók válaszoltak, de néhányan a korosztály két „széléről” is bekerültek a „mintába”.

A célzás szerint első sorban olyan fiatalokat kerestek meg a kérdezők, akik Felnémeteren élnek vagy oda járnak iskolába. A kérdőív tervezésekor viszont számba vettük azt a lehetőséget, hogy a Felnémeterhez más módokon kötődő, de itt hosszabb időt töltő fiataloknak is lehet véleménye és igénye a településrészrel kapcsolatban. Négyszáz fiatal megkérdezése volt a terv, amely „minta”, ha nem is reprezentálja a felnémeten élő és/vagy a Pásztorvölgyi iskolában tanuló fiatalokat, a korcsoport jelentős részét lefedi.¹⁵ Végül 409 kérdőív készült el és került feldolgozásra (SPSS programmal).

A KÉRDŐÍV BLOKKJAI

1. ÁLTALÁNOS, SZEMÉLYES ADATOK
2. VÉLEMÉNYEK
3. ÉRTÉKEK ÉS ATTITÜDÖK
4. IGÉNYEK, SZÜKSÉGLETEK (ÉRDEKLŐDÉS)

3.2. A megkérdezett fiatalok néhány jellemzője

¹⁵ Sajnos részletes adatok a fiatalok és a Pásztorvölgyi iskolában tanulók számáról nem állnak rendelkezésre. A KSH (2001) Felnémeterre vonatkozó bontásából csak a 0-14 éves (694 fő) és a 15-39 évesek (1287 fő) számát ismerjük, de ez az adat immár 10 éves. (Forrás: A nagyvárosok belső tagozódása. KSH Heves megyei Igazgatósága Eger, 2003.) A Pásztorvölgyi iskolára vonatkozóan az általános iskolában és a gimnáziumban tanulók – már ismertetett – létszámát ismerjük.

A megkérdezett fiatalok nemek szerinti megoszlása közel azonos: a válaszadók 47 százaléka nő, 53 százaléka férfi. Túlnyomó többségük (93 százalék) a 15-24 éves korcsoportba tartozik, a 13-14 évesek aránya 4, a 25-30 éveseké 3 százalék. A válaszadók 40 százaléka Felnémeten, 3 százaléka a felnémeti városrészhez tartozó Berva lakótelepen, ötödük Eger más településrészein él. A nem Egerben lakó fiatalok aránya (38 százalék) megközelíti leg azonos a felnémetiek arányával, amely a Pásztorvölgyi iskolába a környező településekről bejárók magas számával magyarázható. A reprezentatív egri ifjúságkutatásból (2010) azt tudjuk, hogy a 9-14. évfolyamos diákok 12-13 százaléka él Felnémeten.

Saját kutatásunkban – főként Felnémet lakosságának összetétele és a SZETA Egri Alapítványának tapasztalatai miatt – fontosnak tartottuk megkérdezni, hogy a fiatal romának tartja-e magát vagy sem. (Erre vonatkozó kérdés az egri ifjúságkutatásban nincs) Felnémeten viszonylag jelentős a románok, így a roma fiatalok száma, ugyanakkor a kertvárosi részen élők és/vagy a Pásztorvölgyi iskolában tanuló, jellemzően középosztálybeli fiatalok száma is magas. Bizonyos háttértényezők és kérdések (önbevalláson alapuló) etnikai hovatartozás szerinti bontása nem érdektelen. „Mintánkban” a megkérdezettek harmada (33 százalék) romának vallja magát. (2. táblázat) Ez az arány, amely jóval meghaladja a teljes népességre vonatkozó becslést városi és a magas Heves megyei átlagot¹⁶ is, egyértelműen abból ered, hogy a kérdezett fiatalok többsége a Béke-telepen élő roma fiatal. Ez egyrészt „torzítja” a „mintát”, hiszen a cigányok becslést aránya még Felnémeten sem haladja meg a 10-15 százalékos arányt. Másrészt viszont a válaszoló roma fiatalok többsége Felnémeten (de nem kizárólag a telepen) él, miközben alig néhányuk tanul a Pásztorvölgyi iskolában. Lakóhelyük és társadalmi-gazdasági hátterük miatt sok vannak legerősebben Felnémethez kötve, az oktatási intézményen túl Eger más intézményeit és szolgáltatásait – több okból – már csak elvétve érik el; ez kirekesztettségük egyik fő dimenziója. A Pásztorvölgyi iskolában tanuló nem felnémeti és Felnémet kertvárosi részen élők fiatalok többsége – középosztálybeli hátterénél fogva – a város nyújtotta lehetőségek széles skáláját rendszeresen használja. (pl. iskolán kívüli szabadidős programok, vásárlás, szórakozás, magántanár, zeneiskola, sport). Ezért talán nem baj, hogy a roma fiatalok felülreprezentáltak a „mintában”.

2. táblázat: A megkérdezett fiatalok megoszlása nem, korcsoport, lakóhely és etnikai hovatartozás szerint, százalék és fő

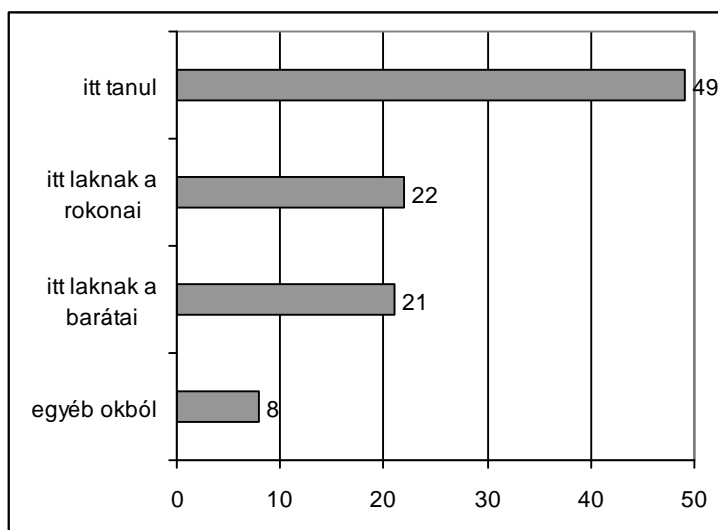
Dimenzió	Megoszlás, százalék	Elemzés (N), fő
Nem		
Férfi	47	194
Nő	53	215
<i>Összesen</i>	<i>100</i>	<i>409</i>
Korcsoportok		
13-14 évesek	4	15
15-19 évesek	75	307
20-24 évesek	18	73

¹⁶ Az adatok esetünkben természetesen csak tájékoztató jellegű összehasonlításra alkalmasak. Az eddigi utolsó, 2003-as országos reprezentatív cigány kutatás szerint a megyék között Heves megyében a legmagasabb a cigány népesség aránya (14 százalék). (Forrás: Kemény István, Jankó Béla, Lengyel Gabriella (2004) A magyarországi cigányság, 1971-2003. Gondolat Kiadó-MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest) Egerre vonatkozóan csak saját becsléseinkre tudunk hagyatkozni, amely szerint mintegy 2500-3000 fő a cigány népesség száma. Ez mintegy 4,3-5,2 százalékos városi roma arányt jelent, amely jóval alacsonyabb az országos átlagnál (6-8 százalék).

Dimenzió	Megoszlás, százalék	Elemszám (N), f
25-30 évesek	3	14
<i>Összesen</i>	<i>100</i>	<i>409</i>
Lakóhely		
Felnémet	40	161
Berva	3	10
Más városrész	20	82
Más település	38	153
<i>Összesen</i>	<i>100</i>	<i>406</i>
Etnikai hovatartozás		
Roma	33	133
Nem roma	67	269
<i>Összesen</i>	<i>100</i>	<i>402</i>

Ahogy korábban jeleztük, a kérd ívben megkérdeztük azt is, hogy a nem Felnémeten él fiatalokat a tanulás (Pásztorvölgyi iskola) vagy egyéb ok köti a városrészhez. A nem Felnémeten (és nem a Berva lakótelepen) él fiatalok közel fele (49 százalék) itt tanul; eszerint a megkérdezett fiatalok többségét a közoktatási intézmény köti Felnémethoz. Egyaránt ötödük (22-21 százalék) rokoní és baráti kapcsolat miatt jár ki rendszeresen ide, míg 8 százalékuk egyéb okból szokott a városrészben lenni. (2. ábra)

2. ábra: A nem Felnémeten él fiatalok megoszlása a Felnémethoz való köt és szerint, százalék



A fiatalok tizede (12 százalék) egyedüli gyerek, 44 százalékuk kétyerekes, 28 százalékuk háromgyerekes, 16 százalékuk pedig négy és többgyerekes családban él. Itt persze nincs lehet ségünk messzemen következtetések levonására, csak – országos tendenciák alapján – feltételezhetjük, hogy a legfeljebb nyolc osztályos végzettség szül k és a nagycsalád rosszabb életmin séget jelent a fiatalok számára. Mindenesre a megkérdezettek egyaránt negyedének (25 százalék) az anyja és/vagy az apja legfeljebb nyolc osztályt végzett. Az apák esetében 31 százalékos a szakmunkások, 19 százalék az érettségizettek aránya, 17 százalékuk van diplomája (a maradék 8 százalék a fels fokú szakképzettséggel rendelkezők aránya). Az anyák 19 százaléka szakmunkás, 22 százaléka érettségizett, és közel ugyanennyien (21 százalék) rendelkeznek diplomával (a fels fokú szakképzettséget szerzők aránya 13 százalék).

A szülők iskolai végzettségében éles eltérések vannak a roma és nem roma fiatalok között. A roma apák és anyák majdnem kétharmadának (61 és 62 százalék) legfeljebb nyolc osztályos végzettsége van. A nem roma fiatalok szülei körében mindössze 7-8 százalékos az általános iskolai végzettséggel rendelkező aránya. Érdekes módon a roma és nem roma apák azonos arányban (31-32 százalék) szakmunkás végzettségűek, míg a roma anyáknak kétszer akkora arányban (28 százalék) van ilyen végzettségük, mint a nem roma anyáknak (14 százalék). Az érettségizettek arányában szintén éles szakadék húzódik a roma és nem roma szülők között, de ennél markánsabb az eltérés a diplomások esetében. A roma apák között egyáltalán nincs olyan, aki felső iskolát vagy egyetemet végzett volna, és a roma anyáknál is mindössze 1 százalék ez az arány. Ezzel szemben a nem roma apák negyede (26 százalék), az anyák közel harmada (31 százalék) diplomás. (3. táblázat)

3. táblázat: A fiatalok szüleinek legmagasabb iskolai végzettsége etnikai hovatartozás szerint és összesen, százalék

Fiatalok megoszlása	Apa iskolai végzettsége					
	Legfeljebb 8. osztály	Szakmunkás	Érettségi	Felső fokú szakképzés	Diploma	Összesen
Roma	61	31	5	3	0	100
Nem roma	7	32	25	10	26	100
Összesen	25	31	19	8	17	100
Fiatalok megoszlása	Anyai iskolai végzettsége					
	Legfeljebb 8. osztály	Szakmunkás	Érettségi	Felső fokú szakképzés	Diploma	Összesen
Roma	62	28	5	4	1	100
Nem roma	8	14	30	17	31	100
Összesen	25	19	22	13	21	100

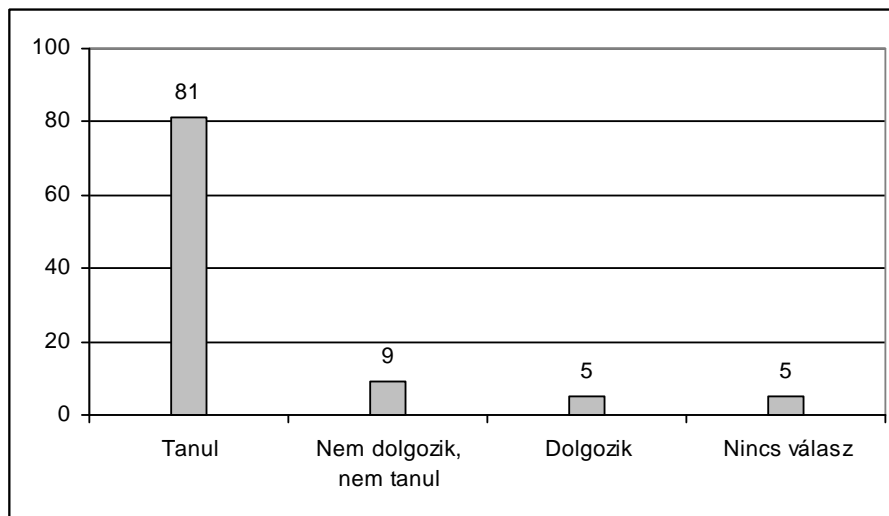
Iskola – jövőbeni esélyek

A megkérdezett fiatalok túlnyomó többsége (85 százalék) tanuló, 5 százalékuk dolgozik, tízedük viszont (9 százalék) nem tanul és nem is dolgozik. (3. ábra) Utóbbi csoportba 37 fiatal tartozik, akik közül csak hárman mondták azt, hogy gyes-en vannak, a többiek egyéb okból „nem csinálnak semmit”. Ezekre a zömében Felnémeten élő fiatalokra (a „nem dolgozó, nem tanuló” fiatalok 70 százaléka felnémeti; ez 26 fő-t jelent) kiemelt figyelmet kell fordítani, hiszen számukra – az iskola és a munkahely hiánya miatt – semmilyen szervezett, „intézményes” keret nem áll rendelkezésre ahhoz, hogy társadalmi kapcsolataik kialakuljanak, bővíljenek, információkhoz jussanak, szociális kompetenciájuk fejlődjön. Kétfeltételezhetően a kirekesztettség által komolyan veszélyeztetett fiatalok. Ezt erősíti az a tény, hogy a „nem dolgozó, nem tanuló” fiatalok ötöde (22 százalék) a 15-19 éves korcsoportba tartozik, akiknek még a közoktatás rendszerében kellene lenniük¹⁷; 60 százalékuk pedig a 20-24 éves korcsoportból kerül ki. (Ennél a kérdésnél könnyen elfordulhat, hogy a „semmit sem

¹⁷ A Közoktatási törvény értelmében a tankötelezettség felső korhatára (jelenleg még) 18 év.

csinálás” szégyenérzete miatt ilyen magas (20 f) a választ megtagadók száma; mindenestre arányukat itt számba vettük.)

3. ábra: A megkérdezett fiatalok megoszlása „gazdasági aktivitás” szerint, százalék

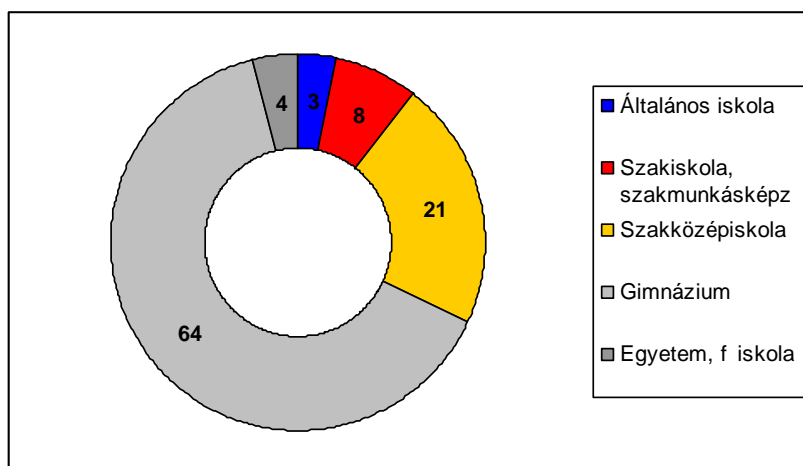


N = 409

Külön vizsgáljuk azt, hogyan alakul a tanuló fiatalok megoszlása az intézménytípusok között. (A városra vonatkozó adatok az egri ifjúságkutatás kutatási beszámolójából nem derülnek ki.) A fiatalok több mint fele (59 százalék) Felnémeten, a Pásztorvölgyi iskolában tanul az általános iskolai vagy a gimnáziumi részen.

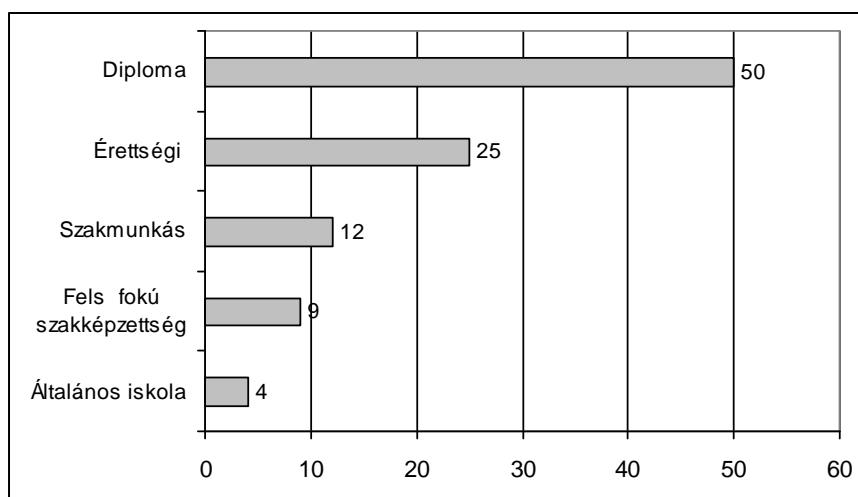
Iskolatípus szerint kategorizálva az intézményeket: a válaszoló tanuló fiatalok kétharmada (64 százalék) gimnáziumba, ötödük (21 százalék) szakközépiskolába, tizedük (8 százalék) szakiskolába jár. Az általános iskolások aránya 3, a f iskolásoké, egyetemistáké 4 százalék. (4. ábra) Ezek az arányok jónak mondhatók, hiszen a fiatalok többsége olyan intézménybe jár, amely a továbbtanuláshoz szükséges. A családi háttérben, az etnikai hovatartozásból adódó egyenlenségek azonban itt is vannak: a roma fiatalok mintegy 60 százaléka szakiskolában vagy szakközépiskolában tanul, a nem roma fiatalok esetében ez arány csak 17 százalék. Ezzel szemben a roma fiatalok negyede (28 százalék), a nem romák háromnegyede (76 százalék) jár gimnáziumba. Az iskolatípus egyértelműen befolyásolja a továbbtanulási esélyeket, ezzel együtt a későbbi életpálya alakulását, így belátható, hogy a (felnémeti és nem felnémeti) cigány fiatalok ezen a téren is jelentős hátrányban vannak.

4. ábra: A megkérdezett tanuló fiatalok megoszlása iskolatípus szerint, százalék



A tanuló fiataloktól megkérdeztük azt is, hogy milyen iskolai végzettséget szeretnének maguknak. Pozitívum, hogy a válaszadók fele (50 százalék) diplomát, negyede (25 százalék) érettségit szeretne. További tizedük (12 százalék) viszont megállna a szakmunkás bizonyítványnál, 4 százalék pedig az általános iskolai végzettségénél. (5. ábra) A fiatalok saját maguk által elképzelt iskolai pályafutását a szülők iskolai végzettsége természetesen jelentős mértékben meghatározza: a célként diplomát kitűző fiatalok harmadának (33 százalék) az apja is felsőfokú végzettségű, a legfeljebb nyolc osztállyal rendelkezők aránya között mindössze 2,4 százalék. (Az egri ifjúságkutatás azt kérdezte a középiskolásoktól, hogy szeretnének-e továbbtanulni: eszerint a 9-14. évfolyamos diákok háromnegyede „egyértelműen szeretné”, illetve „szeretné” folytatni tanulmányait felső oktatási intézményben.)

5. ábra: A jelenleg tanuló fiatalok megoszlása a tervezett legmagasabb iskolai végzettség szerint, százalék

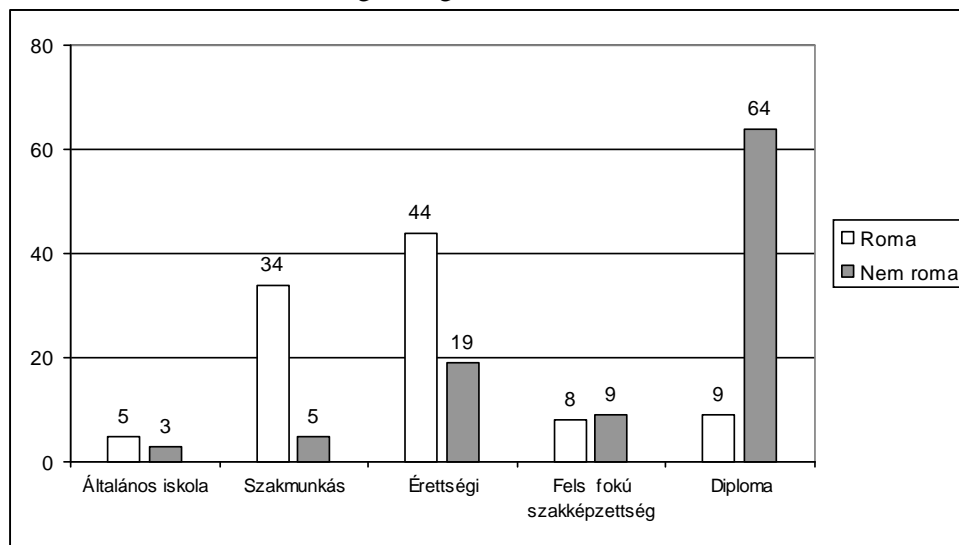


N = 339

A tervezett legmagasabb iskolai végzettség terén jelentős különbségek a roma és a nem roma fiatalok között. A jellemzően alacsony iskolai végzettségű és szegénységben élő roma szülők gyerekei egészen máshogy tervezik a jövőt, mint a középosztálybeli fiatalok. A roma

fiatalok közül az érettségig (44 százalék) és a szakmunkás végzettségig (34 százalék) akarnak eljutni a legtöbben; ezek egyébként jellemzően a szülői iskolai végzettségét meghaladó célokat tűztek, amelyek így egyfajta mobilitási törekvést is tanúsítanak. Nem mellékes, hogy a cigány fiatalok majdnem tizede (9 százalék) felsőfokú végzettséget szeretne, és senki nem mondta közülük, hogy megelégszik a nyolc osztállyal. Az világosnak tűnik, hogy az ilyen tervekkel, ugyanakkor a feltételekkel kevésbé rendelkező roma fiataloknak – iskolán belüli és kívüli – segítségre is szükségük van céljaik eléréséhez. A nem roma fiatalok kétharmada (64 százalék) szeretne diplomázni, az érettségiig tanulni szándékozók aránya viszont esetükben lecsökken 19 százalékra. (6. ábra)

6. ábra: A jelenleg tanuló roma és nem roma fiatalok megoszlása a tervezett legmagasabb iskolai végzettség szerint, százalék



N = 333

3.3. A fiatalok attitűdjéről, értékeiről

Néhány kérdéssel vizsgáltuk, hogy a fiatalok milyen belső jellemvonásokat tulajdonítanak önmaguknak, és milyen értékeket vallanak fontosnak. Egy kérdésblokkot tettünk fel az elítéltekre vonatkozóan: itt három etnikai csoport között kellett választani öt kérdés mentén. (Az eredményeket természetesen jelentősen befolyásolja, hogy a megkérdezett fiatalok mintegy harmada roma, valamint az, hogy a kérdezettek többsége is cigány fiatal.)

A fiatalok 13 – valamilyen tulajdonságot vagy értéket reprezentáló – állításról dönthettek el, hogy azok mennyire jellemzőek vagy nem jellemzőek rájuk. Eredetileg hétfokú skálát (1 – egyáltalán nem jellemző; 7 – nagyon jellemző) használtunk a kérdezésénél, itt viszont összevontan szerepelnek a válaszok (nem jellemző, közepesen jellemző, jellemző). A válaszadók a legnagyobb arányban (76 százalék) a „barátságost” jelölték meg, mint saját magukra jellemző tulajdonságot, és hasonlóan magas az arány a „szeretek közösségben lenni” és a „sok barátom van” állítások esetében (egyaránt 71 százalék). Fontos, hogy a fiatalok 60 százaléka azt tartja magáról, hogy „könnyen szót ért másokkal”. Miközben mindössze 14 százalékuk mondta azt, hogy „visszahúzódo, félénk”, a fiataloknak csak fele (52 százalék) érzi magát magabiztosnak, és még kevesebb a „társai körében népszerűek” aránya (41 százalék). „Irányító, vezető típusnak” pedig a fiatalok mindössze 28 százaléka gondolja magát. (4. táblázat) Ezeknek a tulajdonságoknak, a fiatalok „önképének” figyelembevétele

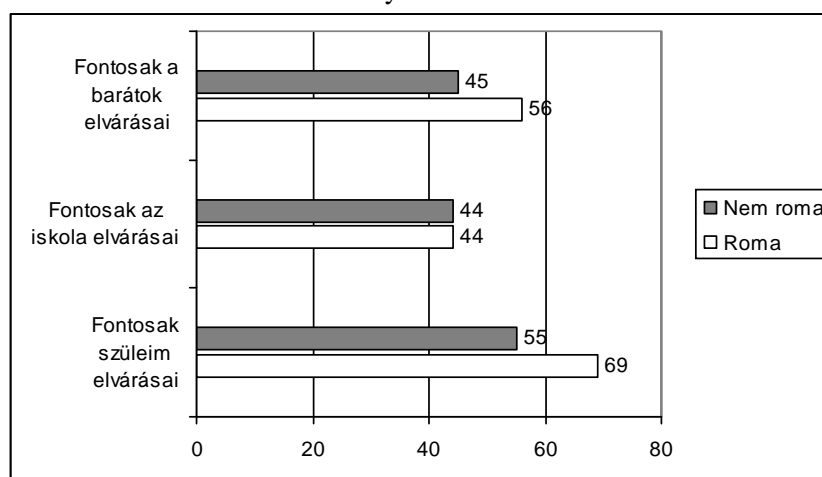
segítheti a különböző tevékenységekbe bevonásukat, megszólításukat; nem mellékes, hogy a fiatalok hogyan vélekednek önmagukról (és persze az sem, hogy az önkép mennyire egyezik a környezet által közvetített képpel).

4. táblázat: A „Mennyire jellemző rád a következők?” kérdésre adott válaszok megoszlása, százalék

Mennyire jellemző rád a következők?	Nem jellemző	Közepesen jellemző	Jellemző	Összesen	N=
Barátságos	1	23	76	100	406
Szeretek közösségben lenni	2	27	71	100	409
Sok barátom van	3	26	71	100	409
Könnyen szót értek másokkal	3	37	60	100	409
Fontosak szüleim elvárásai	5	36	59	100	407
Fontosak a barátok elvárásai	6	45	49	100	409
Népszerű a társak között	7	52	41	100	409
Magabiztos	7	41	52	100	408
Fontosak az iskola elvárásai	10	46	44	100	409
Nyílt, kimutatom az érzelmeimet	13	46	41	100	409
Elfogadom mások véleményét	16	52	32	100	409
Irányító, vezető típus	17	55	28	100	409
Visszahúzó, félénk	54	32	14	100	408

Érdekes tanulsággal szolgál, ha megnézzük az elvárásokkal szembeni attitűd alakulását a roma és a nem roma fiatalok körében. Az adatok – azzal együtt, hogy reprezentativitásról nem beszélhetünk – ellentmondanak az általános közvélekedésnek: a megkérdezett cigány fiatalok (11-14 százalékponttal) nagyobb arányban tartják fontosnak „a szülők és a barátok elvárásait”, mint a nem roma fiatalok. Az iskolai elvárások mindkét csoport esetében a fiatalok 44 százalékának fontosak. (7. ábra)

7. ábra: Az elvárásokat fontosnak tartók aránya a roma és a nem roma fiatalok körében, százalék

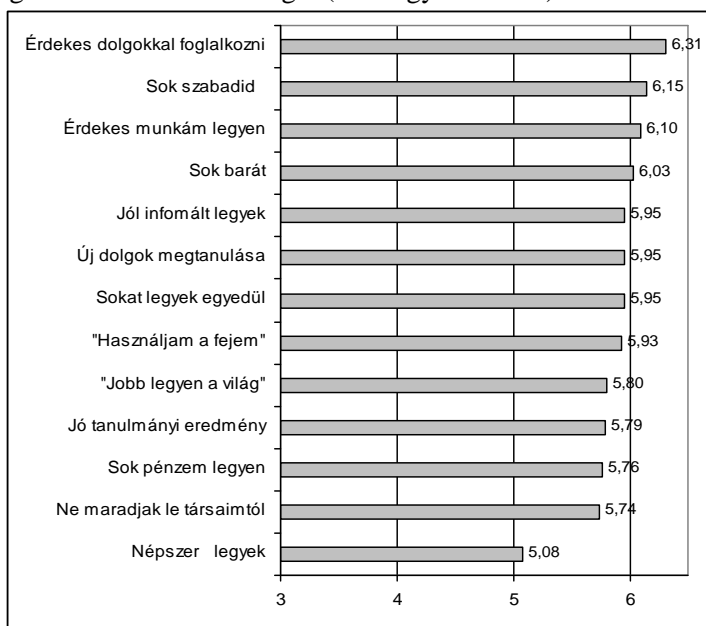


A fiatalok attitűdjéről nyújt információt az a kérdés, amely 13 állítás kapcsán kérte ki a megkérdezettek véleményét. Ebben az esetben szintén hétfokú skálán értékelték a fiatalok az állítást aszerint, hogy azokat mennyire tartják fontosnak vagy nem fontosnak. Az „osztályzatok” átlagát tekintve az „érdekes dolgokkal foglalkozni” állítás van az első helyen (6,31), de hasonlóan fontos a fiatalok számára a sok szabadidő (6,15), az érdekes munka

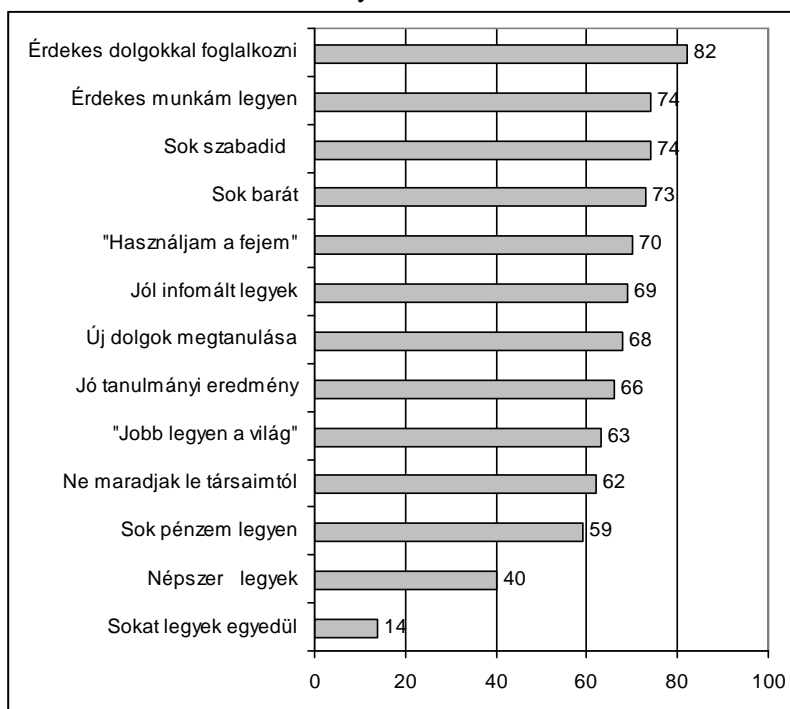
(6,10) és a sok barát (6,03). Érdekes módon a legalacsonyabb átlagot (5,08) a „népszerű legyek társaim körében” állítás kapta, és szintén alacsony a „sok pénzem legyen” átlaga is (5,76). (8. ábra)

Közel azonos a sorrend, ha az állítást fontosnak (és nagyon fontosnak) tartó fiatalok arányát vizsgáljuk: a legtöbben (82 százalék) érdekes dolgokkal szeretnének foglalkozni, de a válaszadók háromnegyede (73-74 százalék) fontosnak tartja, hogy érdekes munkája, sok szabadideje és sok barátja legyen. Az azonban már csak a fiatalok 59 százalékának fontos, hogy sok pénze legyen, a legkevésbé pedig azt tartják szükségesnek, hogy népszerűek legyenek a társaik körében (40 százalék) és sokat legyenek egyedül (14 százalék). (9. ábra)

8. ábra: A megfogalmazott állítások átlagai (7 – nagyon fontos) a fiatalok osztályozása szerint



9. ábra: A „Mennyire tartod fontosnak?” kérdésre adott fontos/nagyon fontos válaszok összevont arányai, százalék



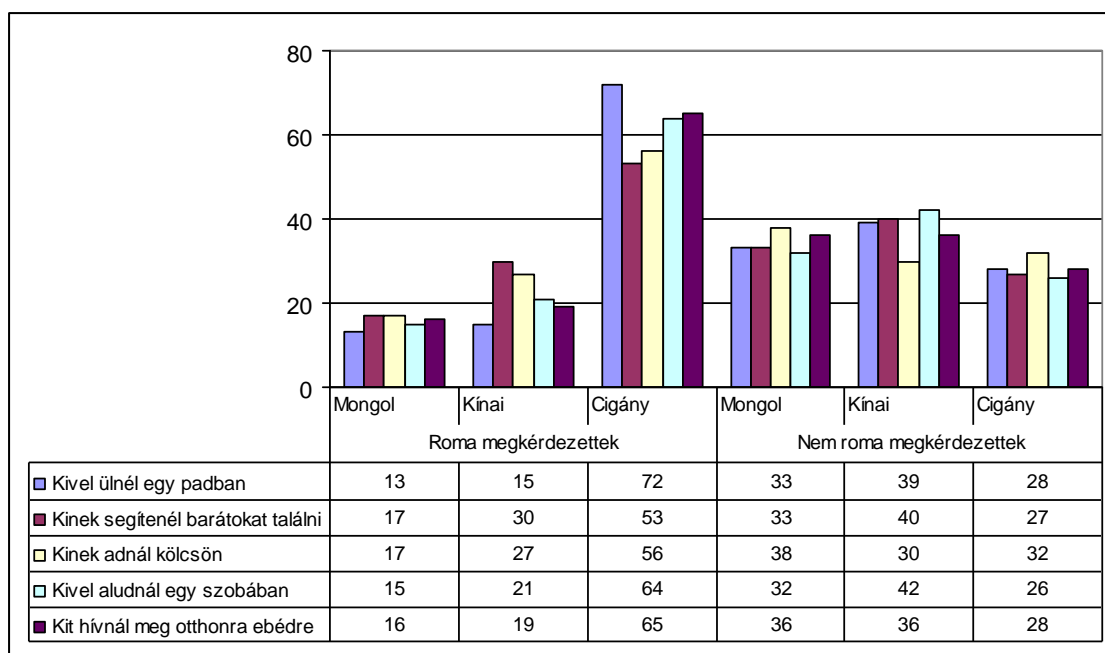
N = 409

Az el ítéletekre vonatkozó kérdésblokk fontos háttér-információkra világít rá. A megkérdezettek arra válaszoltak, hogy a felsorolt három csoportba tartozó kortársak közül kit fogadnak el leginkább és kit a legkevésbé – egyedül annak alapján, hogy a képzeletbeli osztálytárs mongol, kínai avagy cigány. Egerben minimális számú kínai és még kevesebb mongol él, találkozási pont szinte alig van. A cigányok viszont Felnémet városrészen felülreprezentáltak, tehát azért „jelen vannak”, még ha így sincs sok formális és informális találkozási pont a roma és nem roma fiatalok között.

A teljes mintában – a már jelezett okok miatt (roma kérdezők, a megkérdezettek egyharmada roma) – egyetlen kivétellel¹⁸ a roma osztálytársak állnak az első helyen. Ugyanakkor elfogadottságuk arányai alig 5-10 százalékponttal magasabbak, mint az alig látható kínaiaké és mongoloké.

Ha roma és nem roma bontásban vizsgáljuk az eredményeket, a kép már sokkal árnyaltabb. A nem roma fiatalok egyetlen kivétellel (itt is alig 1 százalékpont elmaradással) a romákat fogadják el legkevésbé, és inkább választják a kínai vagy mongol osztálytársakat. A cigány fiatalok természetesen a cigány osztálytárral szemben a legbefogadóbbak, de közel sem kizárólagosan. (10. ábra)

10. ábra: Az „Osztálytársaid közül...?” kérdésre adott válaszok megoszlása a roma és a nem roma fiatalok körében, százalék



N= 395-398

¹⁸ „Kinek segítenél barátokat találni?”

3.4. Felnémet és a Pásztorvölgyi iskola a fiatalok véleményének tükrében

A kérd ív egy blokkja kérdezi a fiatalok Felnémettel való elégedettségét. A fiatalok – akár felnémetiek, akár nem – ebben az esetben is hétfokú skálán fejezték ki elégedettségük vagy elégedetlenségük mértékét a városrészsel, a városrész nyújtotta lehet ségekkel és az itt él emberekkel kapcsolatban. Ennél a kérdésbloknál mindenki válaszolhatott: a nem Felnémeten él , de az iskola miatt vagy egyéb okból a városrészben rendszeresen jelenlév fiatalok is érzékelik a lehet ségeket vagy éppen azok hiányát. Ezzel együtt világos, hogy az itt él fiatalokat, f ként azokat, akik különböz okok miatt csak ritkán lépnek ki Felnémetr l, ez a kérdésblokk jobban érinti; számukra a városrész nyújtotta lehet ségek és problémák adottságok, amelyek nagymértékben alakítják mindennapjaikat. A válaszokat az elemzés során itt is összevontuk (elégedetlen, közepesen elégedett, elégedett). Az egymástól jellegükben igen eltér állításokat, amelyekr l véleményüket kifejtették a fiatalok, az ifjúsági csoport határozta meg személyes tapasztalataik, benyomásaik alapján.

Felnémet

A felsorolt 12 állítás közül a válaszadó fiatalok a legnagyobb arányban az iskolával (Pásztorvölgyi iskola) elégedettek (55 százalék). Nem mellékes, hogy a válaszadók között ott vannak a nem „pásztorvölgyis” fiatalok is, akiknek azért vannak személyes vagy közvetett tapasztalataik az intézményr l. A fiataloknak már csak 38 százaléka elégedett a felnémeti fiatalokkal és negyede (25 százalék) a feln ttekkel, valamint 28 százaléuk az utak, parkok állapotával: ezek a legmagasabb elégedettségi arányok. A képet arányalja, hogy a „közepesen elégedettek” arányai – egyetlen kivétellel – minden esetben a legmagasabbak. A kivétel azonban árulkodó: a felnémeti szórakozási lehet ségekkel a fiatalok több mint fele (55 százalék) elégedetlen, és mindössze tizedük (12 százalék) elégedett. Ez nem meglep egy olyan városrészben, amely - néhány kocsmán túl – nem kínál választási lehet séget ezen a téren. Az egri szórakozóhelyek a felnémeti középosztálybeli fiataloknak elérhet k, a roma fiatalok esetében ez azonban már nem jellemz . Ennek egyik oka a közlekedés, egy másik pedig az általában drága belép k és árak. A harmadik ok viszont, amelyr l gyakran számolnak be a Béke-telepen él cigány fiatalok, a diszkrimináció: a szórakozóhelyek többsége – különböz technikák révén – egyszer en nem engedi be a cigányokat. Az elégedetlenek arányait tekintve a kutyatartás, a kutyatulajdonosok állnak a második helyen; velük a fiatalok 41 százaléka elégedetlen (és mindössze 15 százaléuk elégedett). A vásárlási, a sportolási lehet ségekkel és a „találkozó helyekkel” a válaszolók harmada (30-32 százalék) elégedetlen, az elégedettek aránya pedig 10-19 százalék közötti. (5. táblázat)

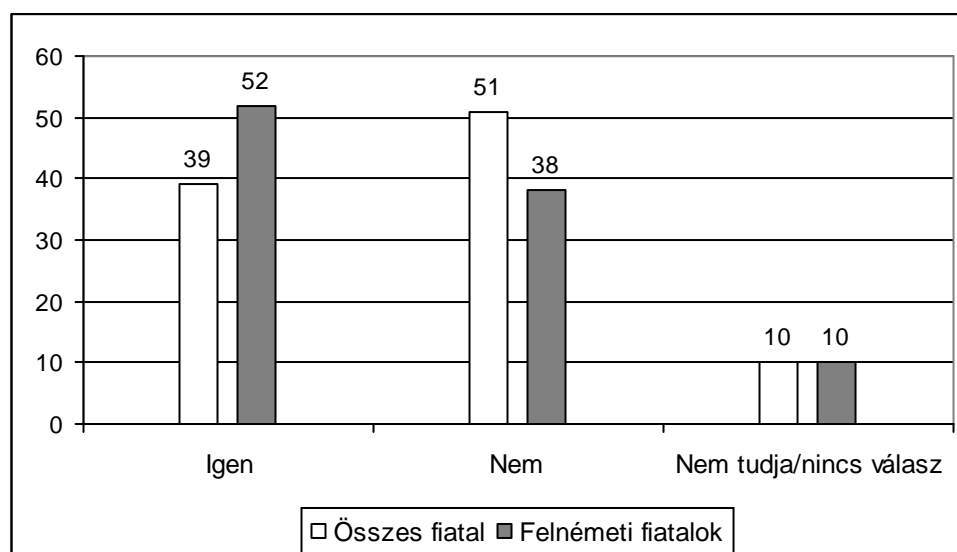
Két dologra érdemes még kitérni. Az egyik a buszközlekedés, amellyel közel azonos arányban elégedettek (18 százalék) és elégedetlenek (15 százalék) a fiatalok, túlnyomó többségük (67 százalék) „közepesen elégedett”, azaz nagyjából megfelel nek tartja a helyi tömegközlekedést. A buszok pedig ritkábban járnak Eger és Felnémet között, mint a megyeszékhely néhány környez kistelepülésére, a hétfégi és kés esti buszközlekedés pedig még rosszabb. A megítélés háttérében az is feltételezhet , hogy a középosztálybeli fiatalok egy része gyakran autóval közlekedik (a szüleik szállítják), így számukra kevésbé érzékelhet k a tömegközlekedés hiányosságai. A „helyi összefogás” értékelésében szintén megegyezik az elégedettek (19 százalék) és az elégedetlenek (18 százalék) aránya, 63 százalék pedig „közepesen elégedett” ezzel. A városrész egészét átfogó összefogás, közösségi kezdeményezés nincs Felnémeten. A kérdés viszont értelmezhet a sz kebb környezetre is, ahol a fiatalok részesei lehetnek „helyi összefogásnak” (pl. iskola, SZETA programok).

5. táblázat: A Felnémettel való elégedettség mértékének megoszlásai, százalék

Mennyire vagy elégedett a következőkkel Felnémeten?	Elégedetlen	Közepesen elégedett	Elégedett	Összesen	N=
Iskolával	4	41	55	100	405
Fiatalokkal	7	55	38	100	408
Felnőkkel	9	66	25	100	405
Parkok, utak állapotával	12	60	28	100	406
Buszközlekedéssel	15	67	18	100	409
Helyi összefogással	19	63	18	100	408
Közbiztonsággal	24	58	18	100	409
Találkozó helyekkel	30	51	19	100	408
Sportolási lehetőségekkel	31	58	11	100	408
Vásárlási lehetőségekkel	32	58	10	100	409
Kutyatartással, kutya tulajdonosokkal	41	44	15	100	409
Szórakozási lehetőségekkel	55	33	12	100	409

A Felnémettel való elégedettséget mértük azzal a kérdéssel is, hogy felnőtként szívesen élnének-e itt a fiatalok. Ezt a felnémietiek és nem felnémietiek egyaránt kérdeztük. Az összes megkérdezett fiatal esetében meglepő az igen válaszok viszonylag magas aránya (39 százalék), ugyanakkor a fiatalok több mint fele (51 százalék) nem itt tervezi a jövőjét (a kérdés jellege miatt a nem válaszolók is szerepelnek a bontásban; 10 százalék). Az eredmények szinte teljesen azonos mértékek, de fordítottak a felnémietiek fiatalok esetében: nekik felülük (52 százalék) szívesen élne jelenlegi lakóhelyén felnőtként is, míg 38 százalékuk ha tehetné, elköltöznék Felnémetre (nem tudja/nincs válasz; 10 százalék). (11. ábra) Az egri ifjúságkutatás (2010) egyébként az Egerhez való ragaszkodást kérdezte a 9-14. évfolyamos tanulóktól: közülük a Felnémeten élők „ragaszkodási indexe” a második legmagasabb érték (67), csak a Belvárosban élők elmaradnak (68).

11. ábra: A „Felnőtként szívesen élnél-e Felnémeten?” kérdésre adott válaszok az összes megkérdezett és a felnémietiek fiatalok körében, százalék



Pásztorvölgyi iskola

A fiatalok elégedettségét vizsgáló blokkban külön kérdéssor szerepelt a városrész legnagyobb intézményére, a Pásztorvölgyi iskolára vonatkozóan. Míg az iskolával való elégedettségre általánosságban is rákérdeztünk mindenkinél, addig itt már csak azok válaszoltak, akik jelenleg az iskolában tanulnak vagy korábban idejártak. Így a „mintánk” természetesen lecsökkent, de a 274-277 fiatal véleménye így sem elhanyagolható. Elöljáróban érdemes megjegyezni, hogy az egri ifjúságkutatás (2010) szerint a 19 egri középiskola közül a Pásztorvölgyi iskolát a 7. legszínvonalasabbnak ítélték a 9.-14. évfolyamos tanulók (100 fokú skálán 61 pontot kapott az intézmény).

Az rögtön látható, hogy az elégedetlenek aránya elenyész, mindössze három esetben éri el vagy közelíti meg a 10 százalékos arányt (tanár-diák viszony; nyári programkínálat, délutáni programok). Nem véletlen, hogy a programok terén érzékelhető a legnagyobb arányú elégedetlenség. Ezekben itt is hiány tapasztalható, ugyanakkor a „pásztorvölgyis” diákok többsége ezekre „nem is szorul rá”, hiszen tanév közben és a nyári szünetben is elérhető számukra más programok, lehetőségek. Egy másik kérdés, hogy az iskola által kínált délutáni és nyári programok (pl. sport, belföldi-külföldi táborok, utazások) jellemzően fizetsek, és ezek egy része (különösen a nyári táborok) még a középosztálybeli családok számára sem mindig megfizethető. Fontos információ, hogy a válaszadók 60 százaléka elégedett a tanárok felkészültségével. A fiatalok több mint fele (53-57 százaléka) elégedett a „diákélettel”, a diák közösséggel és a tanár-diák viszonyal. A legkevesebben – ahogy az az elégedetlenek arányából következtethető volt – egyrészt a nyári és délutáni programkínálattal elégedettek (32 és 27 százalék). Másrészt viszont ebben a meznyben van a „tanulók ötleteinek megvalósítása” is: ezzel a fiatalok alig harmada (30 százalék) elégedett. (6. táblázat)

6. táblázat: A Pásztorvölgyi iskolával való elégedettség mértékének megoszlása a jelenleg vagy korábban az intézményben tanuló fiatalok körében, százalék

Mennyire vagy elégedett a PVG-ben a következőkkel?	Elégedetlen	Közepesen elégedett	Elégedett	Összesen	N=
Tanárok felkészültsége	3	37	60	100	277
Diákélet	3	40	57	100	277
Diákközösség	3	43	54	100	276
Tanár-diák viszony	8	39	53	100	276
Felszereltség	5	50	45	100	276
Diákönkormányzat	6	52	42	100	277
Nyári programkínálat	13	55	32	100	276
Tanulók ötleteinek megvalósítása	6	64	30	100	274
Délutáni programok	9	64	27	100	277

3.5. Igények és szükségletek a fiatalok körében

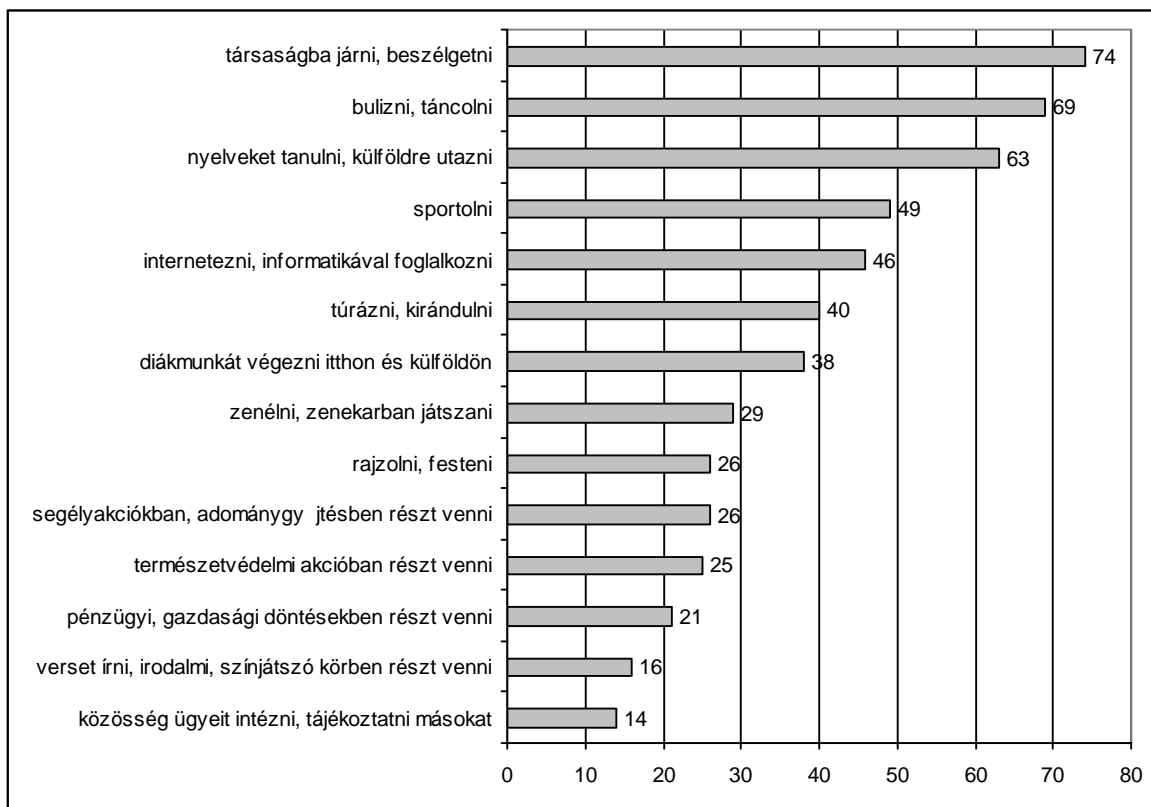
A fiatalok igényeinek, szükségleteinek felmérésére három kérdéscsoporttal tettünk kísérletet. Az itt kapott eredmények mintegy 400 olyan fiatal véleményét tükrözik, akik valamilyen

módon kötődnek Felnémethhez. Nem mellékes tehát a szolgáltatások és programok tervezésénél (nyújtsa azokat az önkormányzat, az iskola vagy civil szervezet), hogy ebben a blokkban hogyan nyilatkoztak a megkérdezettek.

A „Mit szeretsz/mit szeretnél csinálni?” kérdéssel az volt a célunk, hogy különböz – az ifjúsági csoporttal közösen kialakított – tevékenységek mentén kérdezzünk rá a fiatalok érdeklődési körére. Az elzettekhez hasonlóan itt is hétfokú skálán mondhatták meg a megkérdezettek, hogy mennyire szeretik vagy nem szeretik a felsorolt tevékenységeket. Az elemzésben a válaszokat összevontuk (nem szeretem, közepesen szeretem, szeretem). A tevékenységtípusok között felsoroltunk olyanokat, amelyek az iskolához, tanuláshoz, a szabadidőhöz és a közösségi részvételhez kötődnek. Az eredmények szerint a fiatalok háromnegyede (74 százalék) szeret társaságba járni, beszélgetni, amely – szabadidő elfoglaltságként – jelzi a kortársakkal való együttlét fontosságát. Ez Felnémethen – a már említett kocsmákat kivéve – csak igen korlátozottan valósítható meg közösségi helyszínen. A helyzet hasonló a szórakozás terén is: a fiatalok 69 százaléka szeret „bulizni, táncolni”, amelyre azonban – a városrészben legalábbis – csak elvétve (iskolai diszkó, egyes SZETA-programok) van lehetőség. Maradnak tehát az egri szórakozóhelyek; az ezekkel kapcsolatos problémákra korábban utaltunk. Szintén magas (63 százalék) azok aránya, akik szeretnek/szeretnék nyelvet tanulni, illetve ennek érdekében külföldre utazni. A rangsorban a sport (49 százalék) és az informatika (46 százalék) következik, de az arányok itt már jóval alacsonyabbak.

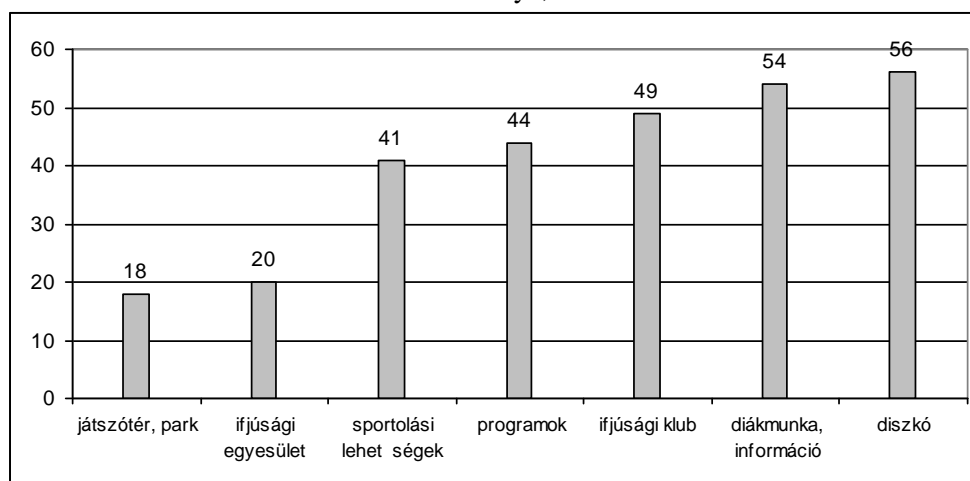
Az „irodalmi érdeklődést” (16 százalék) eltekintve a fiatalok a legkevésbé éppen azokat a tevékenységeket szeretik/szeretnék végezni, amelyek a közösségi szerveződéshez, közösségi akciókhoz kapcsolódnak. (Kivétel ez alól a lentebb megjelenő ifjúsági klub.) A megkérdezettek egyaránt csak negyede (25-26 százalék) érez kedvet segélyakciókban, adománygyűjtésben, illetve természetvédelmi közösségi kezdeményezésekben való aktív részvételhez. A „közösség ügyeinek intézéséhez” a fiatalok mindössze 14 százalékának van affinitása. Ezen a téren tehát van tennivaló mind az iskola, mind a civil szervezetek számára. (12. ábra)

12. ábra: A „Mit szeretsz/mit szeretnél csinálni?” kérdésre adott szeretem/szeretnék és nagyon szeretem/szeretnék válaszok összevont aránya, százalék



A felsorolt lehetőségek közül a fiatalok számára a diszkó hiányzik a legnagyobb mértékben (56 százalék), de hasonlóan magas azok aránya (54 százalék), akik a diákmunkát és az azzal kapcsolatos információkat hiányolják. A válaszadók szintén közel fele (49 százaléka) ifjúsági klubot szeretne Felnémeteren, és jelentős (41-44 százalék) azok aránya is, akik a sportolási lehetőségeket és a szabadidős programokat keveslik. (13. ábra)

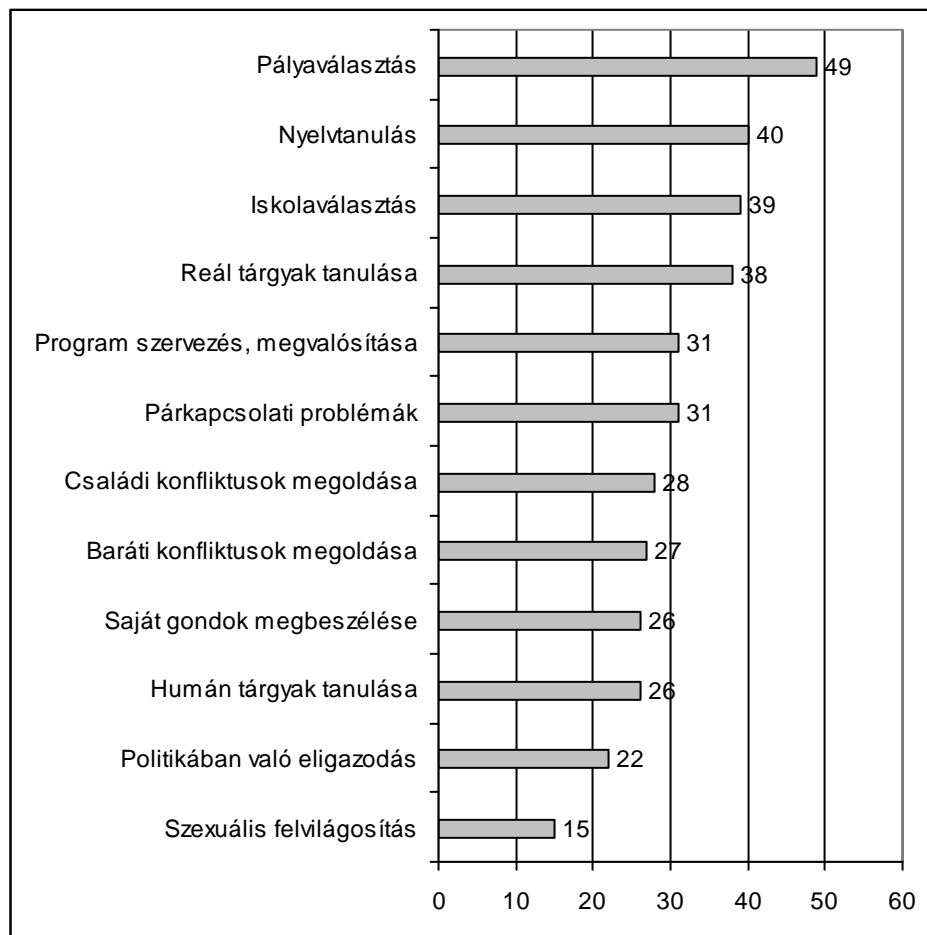
13. ábra: A „Mennyire hiányolod Felnémeteren?” kérdésre adott hiányzik/nagyon hiányzik válaszok összevont aránya, százalék



A fiatalok szükségleteit azzal a kérdéssel vizsgáltuk, hogy „miben kérnének segítséget.” A felsorolt állításokat – szintén az ifjúsági csoporttal közösen – úgy határoztuk meg, hogy legyenek közöttük tanulásra, magánéletre és közösségi részvételre vonatkozóak. Ebben az esetben is hétfokú skálán jelölhették meg a válaszadók, hogy milyen mértékben van szükségük segítségre. A válaszokat itt szintén összevontuk, az ábrában (14. ábra) pedig csak a „kérik” és „nagyon kérik” (6-7) válaszok összevont értéke szerepel. Ebből az látszik, hogy

a legtöbben (a fiatalok 49 százaléka) a pályaválasztáshoz kérnének segítséget, amely szolgáltatás hiánya, esetlegessége ismert. A sorban következ három tevékenység mindegyike, amelyhez a fiatalok 38-40 százalékának lenne szüksége segítségre, az iskolához, a tanuláshoz köt dik (nyelvtanulás, iskolaválasztás, reál tárgyak tanulása). A humán tárgyak tanuláshoz viszont a fiatalok csak negyedének (26 százalék) lenne szüksége segítségre; általában ezek mennek könnyebben. A válaszolók harmada (31 százalék) jelezte, hogy kérne segítséget programok szervezéséhez, megvalósításához, amelyb l arra lehet következtetni, hogy léteznek ilyen típusú kezdeményezések, ötletek. Ezek felkutatása, felkarolása szintén fontos feladat a helyi (ifjúsági) közélet lehetséges alakítói számára. A magánéleti gondok, konfliktusok (párkapcsolat, család, barát) megbeszélésére a fiatalok 26-31 százalékának van igénye. A legkevésbé a politikával (22 százalék) és a szexuális felvilágosítással (15 százalék) kapcsolatban kérnének segítséget a fiatalok.

14. ábra: A „Mihez kérnél segítséget?” kérdésre adott „kérnék” és „nagyon kérnék” válaszok összevont aránya, százalék



Nem elhanyagolható az sem, hogy a fiatalok kit l várják, kit l fogadják el a segítséget életük különböz területein. Az el z ekben elemzett dimenziók kapcsán arra kérdeztünk rá, hogy a fiatalok kit l kérnének segítséget (baráttól, szül t l, tanártól, szakembert l, testvért l). A válaszok az adott terület jellegét l függ en természetesen eltérnek, de néhány megállapítás azért tehet . A tanulás terén (humán, reál tárgyak, nyelvtanulás) egyértelm en a tanároktól kérnének a legtöbben segítséget (66-73 százalék), ugyanakkor az iskola-és pályaválasztáshoz már a szül k jelentik az els számú segítséget (47-51 százalék). Érdekes módon a családi

konfliktusok megoldása (49 százalék) és a szexuális felvilágosítás (39 százalék) miatt is a szülők között fordulnának a legtöbben. A baráti konfliktusok és párkapcsolati problémák megoldásához a legnagyobb arányban (66 százalék) a barátoktól kérnek segítséget a fiatalok. Az már azonban meglepő, hogy a programok szervezéséhez, megvalósításához is elsősorban tőlük várják a támogatást (59 százalék). A szakemberek alacsony értékei tájékozatlanságra és bizalmatlanságra utalnak a fiatalok körében: egyedül éppen a politikában való eligazodáshoz „vennék” igénybe a legnagyobb arányban (51 százalék), miközben szexuális felvilágosításért például alig harmaduk (31 százalék) fordulna hozzájuk. (7. táblázat)

7. táblázat: A „Kitől kérnél segítséget?” kérdésre adott válaszok megoszlása, százalék

	Barát	Szülő	Tanár	Szakember	Testvér	Összesen	N=
Humán tárgyak tanulása	11	12	67	7	3	100	400
Reál tárgyak tanulása	9	11	73	7	1	100	398
Nyelvtanulás	6	4	66	20	4	100	405
Baráti konfliktusok megoldása	66	19	7	2	6	100	405
Szexuális felvilágosítás	19	39	5	31	6	100	393
Iskolaválasztás	6	51	24	14	4	100	401
Pályaválasztás	7	47	19	22	4	100	402
Családi konfliktusok megoldása	23	49	8	8	12	100	406
Párkapcsolati problémák	59	22	4	5	10	100	402
Politikában való eligazodás	8	30	9	51	3	100	400
Saját gondok megbeszélése	47	26	4	5	17	100	404
Programszervezés, megvalósítása	59	10	14	8	9	100	400

ÖSSZEGRÖZÉS

A rendhagyó kutatási beszámoló célja az volt, hogy a felnémeti ifjúságkutatás eredményei mellett felvázolja a fiatalok közösségfejlesztésének néhány motívumát, bemutassa azt a folyamatot, melyben a fiatalok résztvevői, alakítói voltak a munkának. Reményeink szerint sikerült érzékeltetnünk azt, hogy az ifjúsági csoport kialakítása, működése, tagjainak bevonása és megtartása, valamint a csoport további fennmaradása és fejlesztése valamelyest elsősorban az érdeklődést a kutatással szemben. Mindezekkel együtt természetesen fontos tanulságai vannak a 409 felnémeti vagy Felnémethhez kötődő fiatal megkérdezésén alapuló adatfelvételnek. Itt most csak néhány olyan elemet szeretnénk kiemelni a közösségfejlesztés és a kutatás eredményei közül, amelyek mindenképpen érdemesek a megfontolásra, a továbbgondolásra. Mindezek szempontjából természetesen meghatározó, hogy az önkormányzat, az EKMK, a Pásztorvölgyi iskola miként tervezi hasznosítani ennek a néhány hónapnak a kimeneteit.

- A telepen élő roma fiatalok (ismételten) bizonyították, hogy „lehet rájuk számítani”. Tevékeny részesei voltak a munkának a kezdetektől, és bár voltak hullámvölgyek, a vállalt feladatot végig vitték, közben pedig sok új ismeretre tettek szert, és mondhatjuk, sok-sok tapasztalattal lettek gazdagabbak, amelyeket akár az iskolában, akár az élet más területein is hasznosítani tudnak. A csoport megtartása a legfontosabb feladat most számunkra.
- Fontos tanulság, hogy a középosztálybeli fiatalok megszólítása, bevonása és megtartása sok szempontból nehéz feladat. Ebben a SZETA Egri Alapítványa is kevesebb

tapasztalattal rendelkezik, és a Pásztoryölgyi iskolának is jobban kellett volna mozgósítani diákjait, így a kör valamelyest bővülhetett volna. Egy ilyen csoport szempontjából nagyon fontos az integráltság; ezt csak részben sikerült elérni, minthogy a csoport túlnyomó többségét telepí cigány fiatalok adták.

- A kutatás eredményeiből egyértelműen látszik, hogy a fiatalok mit hiányolnak, mit szeretnének Felnémten. Az objektív megítélés nehéz, minthogy Egerben a lehetőségek és szolgáltatások nagy része elérhető, de ez csak a középosztálybeli fiatalokra érvényes, akár szórakozásról, akár a tanuláshoz kötődő lehetőségekről, akár egyéb programokról, szolgáltatásokról van szó.
- A Pásztoryölgyi iskolával való elégedettség szinte minden területen egyértelmű, addig Felnémtről ez már kevésbé mondható el. A korosztály érdeklődési köréből adódóan a szórakozási lehetőségekkel a fiatalok mindössze tizede elégedett, miközben háromnegyedük egyértelmű igénye, hogy társaságba, bulizni, szórakozni – ne kocsmába – járjon Felnémten. A városrész nyújtotta sportolási lehetőségekkel szintén tizedük van megelégedve.
- Figyelemre méltó az is, hogy a fiatalok fele hiányolja Felnémtről a diákmunkát, az azzal kapcsolatos információkat, és közel ugyanennyien vannak, akik ifjúsági klubot és programokat szeretnének. Eközben a különböző program szervezéséhez, megvalósításához a tanároktól és szakemberektől a fiatalok alig 10 százaléka kérne segítséget.
- Fontos, hogy a fiatalok az iskolával, a tanulással kapcsolatban számítanának segítségre a legnagyobb arányban: 40-50 százalékuk jelezte, hogy kérne segítséget nyelvtanuláshoz, reál tantárgyak tanuláshoz, illetve pályaválasztáshoz, iskolaválasztáshoz. Utóbbi kettő terén azonban nem a tanároktól, hanem a szülőkől várják a legtöbb támogatást. A különböző magánéleti problémák megoldásához szintén sokan, a megkérdezettek mintegy harmada kérne segítséget, jellemzően a barátoktól és a szülőkől.

A kérdés az, hogy mindezeket a jelzéseket hogyan fordítjuk le. Az világosnak tűnik, hogy reagálni valahogyan kell. Hogy miként, az elsősorban a Felnémten működő intézmények és szervezetek, de a város és a projektet megvalósító EKMK felelőssége is. Szolgáltatásokat, programokat kell még vinni Felnémtra, vagy a város nyújtotta lehetőségek eléréséhez kell hozzásegíteni azokat, akik számára ezek nem hozzáférhetőek? Mindkét út járható, de a cél valami olyasmiről, hogy a felnémeti szolgáltatásokat, a helyi (ifjúsági) közösségi életet kellene továbbfejleszteni. Az ifjúsági csoportra ebben lehet számítani.

Felhasznált források

- A nagyvárosok belső tagozódása. Eger: KSH Heves megyei Igazgatósága, 2003.
Eger Megyei Jogú Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája és Anti-Szegregációs Terve (2010)
Eger Megyei Jogú Város Települési Közoktatási Esélyegyenlőségi Helyzetelemzése (2008)
Domokos Tamás, Ruff Tamás (2010) Egri fiatalok a bizonytalan jelenben. Kutatási beszámoló. Székesfehérvár: Echo Innovációs Műhely. Echo Network.
Farkas Zsuzsanna (2008) Egy tradicionális cigánytelep integrációs törekvései. Doktori disszertáció.
Kemény István, Jankó Béla, Lengyel Gabriella (2004) A magyarországi cigányság, 1971-2003. Budapest: Gondolat Kiadó-MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet.
Városrehabilitáció 2007-2013-ban. Kézikönyv a városok számára. Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium, 2007.
<http://www.pasztorvolgyi.hu/index.php?p=11>
<http://www.eger.hu/tabid/2315/Default.aspx> (2010/2011-es városi közoktatási statisztika)